

**BİREYSEL VE TAKIM SPORU YAPAN LİSE
ÖĞRENCİLERİNDE HEDEF BAĞLILIĞI VE SPORTMENLİK
YÖNELİMİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASİN KILIÇ

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**MERSİN
ARALIK-2024**

**BİREYSEL VE TAKIM SPORU YAPAN LİSE
ÖĞRENCİLERİNDE HEDEF BAĞLILIĞI VE SPORTMENLİK
YÖNELİMİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASİN KILIÇ

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. YILDIRIM GÖKHAN GENCER**

**MERSİN
ARALIK-2024**

ÖZET

BİREYSEL VE TAKIM SPORU YAPAN LİSE ÖĞRENCİLERİNDE HEDEF BAĞLILIĞI VE SPORTMENLİK YÖNELİMİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışma, okul sporlarına katılan lise öğrencilerinin hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimlerini, cinsiyet, yaş, spor branşı ve sporculuk geçmişi gibi demografik değişkenler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 2024 yılında Mersin ilindeki çeşitli ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ve okul sporları müsabakalarına katılan 300 erkek ve 180 kadın sporcu üzerinde yürütülmüştür. Veriler, katılımcılara uygulanan demografik bilgi formu ile birlikte “Hedef Bağlılığı Ölçeği” ve “Sportmenlik Yönelimi Ölçeği” kullanılarak yüz yüze anket tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada genel tarama modeli benimsenmiş ve verilerin analizinde bağımsız örneklem t-testi, ANOVA ve Pearson korelasyon analizi gibi istatistiksel testler kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, bireysel ve takım sporları arasında hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığını ortaya koymuştur. Ancak, cinsiyet açısından takım sporu yapan sporcularda Kurallara ve Yönetime Saygı ile Rakibe Saygı alt boyutlarında kadın sporcuların puanlarının erkek sporculara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanlarının yaşa göre değişmediği görülmüştür. Ancak bireysel spor yapan sporcularda spor geçmişi ile Sosyal Normlara Uyum boyutu arasında, 8 yıl ve üzeri spor geçmişine sahip katılımcıların puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Takım sporcularında ise spor geçmişi ile Hedef Bağlılığı arasında benzer bir ilişki bulunmuş; spor deneyimi arttıkça hedef bağlılığı puanlarının da arttığı görülmüştür. Ayrıca, bireysel ve takım sporları arasında hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi açısından zayıf, doğru yönlü korelasyonlar tespit edilmiştir. Ancak, takım sporlarında Rakibe Saygı ile Hedef Bağlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgular, sporcu eğitimi programlarının bireysel farklılıkları dikkate alarak geliştirilmesi gerektiğini vurgulamakta ve spor eğitimi ile rehberlik süreçlerinde önemli ipuçları sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Sportmenlik Yönelimleri, Hedef Bağlılığı, Bireysel Sporlar, Takım Sporları

ABSTRACT
IN HIGH SCHOOL STUDENTS PLAYING INDIVIDUAL AND TEAM SPORTS
INVESTIGATION OF GOAL COMMITMENT AND SPORTSMANSHIP
ORIENTATION

This study aimed to examine the goal commitment and sportsmanship orientations of high school students participating in school sports in terms of demographic variables such as gender, age, type of sport, and sports experience. The research was conducted in 2024 with a sample of 300 male and 180 female athletes attending various secondary education institutions in Mersin, Turkey, and participating in school sports competitions. Data were collected through a demographic information form along with the "Goal Commitment Scale" and the "Sportsmanship Orientation Scale" using a face-to-face survey technique. The research adopted a general survey model, and statistical analyses such as independent samples t-tests, ANOVA, and Pearson correlation analysis were utilized. Findings revealed no significant differences in goal commitment and sportsmanship orientation between individual and team sports. However, in team sports, female athletes scored significantly higher than male athletes in the subdimensions of Respect for Rules and Authority and Respect for Opponents. The results indicated that goal commitment and sportsmanship orientation scores did not vary with age. However, for individual athletes, those with over 8 years of sports experience had significantly higher scores in the Compliance with Social Norms subdimension. Similarly, in team sports, athletes with over 8 years of sports experience showed higher goal commitment scores. Moreover, weak positive correlations were identified between goal commitment and sportsmanship orientation for both individual and team sports. However, in team sports, no significant relationship was found between Respect for Opponents and goal commitment. These findings emphasize the importance of tailoring athlete education programs to individual differences and provide valuable insights for sports education and guidance practices.

Keywords: Sportsmanship Orientations, Goal Commitment, Individual Sports, Team Sports

TEŞEKKÜRLER

Yüksek lisans eğitim sürecim boyunca bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, çalışmanın daha verimli ve kaliteli olması için yol gösteren, zamanını ve desteğini benden esirgemeyen kıymetli danışmanım Sayın Doç. Dr. Yıldırım Gökhan GENCER hocama en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, her zaman yanımda olan ve beni her koşulda destekleyen sevgili eşime, anneme ve babama, en büyük motivasyon kaynağım olan biricik kızıma sabırları ve anlayışları için minnettarım.

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜRLER	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Alt Problemler	2
1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sayıltıları	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
BÖLÜM 2 GENEL BİLGİLER	4
2.1. Spor	4
2.1.1. Bireysel Spor	4
2.1.2. Takım Spor	5
2.2. Sportmenlik	7
2.3. Sportmenlik Dışı Davranışlar	9
2.3.1. Hile ve Aldatma	9
2.3.2. Küfür	11
2.3.3. Şike.....	11
2.3.4. Şiddet.....	12
2.3.5. Doping.....	12
2.4. Hedef Belirleme Kuramı	14
2.4.1. Hedef	15
2.4.2. Nesnel Hedef	16
2.4.3. Öznel Hedef.....	16
2.4.4. Hedef Çeşitleri.....	16
2.4.5. Hedeflerin Özellikleri.....	18
2.4.6. Hedef Bağlılığı	19
2.4.7. Hedef Belirleme Süreci	20
2.4.8. Hedef Görev Zorluğu Performans İlişkisi	20
2.5. Hedef Bağlılığı Konusunda Yapılan Araştırmalar	21
2.5.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	21
2.5.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	23
2.6. Sportmenlik Yönelimi Konusunda Yapılan Araştırmalar	24
2.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	24
2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	25
BÖLÜM 3 YÖNTEM	27
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	27
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	27
3.3. Veri Toplama Araçları	28
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	28
3.3.2. Sporda Hedef Bağlılığı Ölçeği	28
3.3.3. Sportmenlik Yönelim Ölçeği	28
3.4. Verilerin Analizi.....	29

BÖLÜM 4 BULGULAR.....	30
4.1. Betimsel Analiz Bulguları	30
4.2. İstatistiksel Analizler.....	31
BÖLÜM 5 TARTIŞMA	41
5.1. Bireysel ve Takım Sporu Yapan Lise Öğrencilerinin Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi Puanlarının Karşılaştırılması (1. ve 2. Alt Problem).....	41
5.2. Bireysel ve Takım Sporu Yapan Lise Öğrencilerinin Cinsiyetleri ile Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi Puanlarının Karşılaştırılması (3. ve 4. Alt problem)	42
5.3. Bireysel ve Takım Sporu Yapan Lise Öğrencilerinin Yaşları ile Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi Puanlarının Karşılaştırılması (5. ve 6. Alt problem)	44
5.4 Bireysel ve Takım Sporu Yapan Lise Öğrencilerinin Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi Puanlarının Spor Geçmişi Açısından Karşılaştırılması (7. ve 8. Alt problem)	45
5.5. Bireysel ve Takım Sporu Yapan Lise Öğrencilerinin Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimleri Arasındaki İlişkiler (9. ve 10. Alt problem).....	47
BÖLÜM 6 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
6.1. Sonuç	49
6.2. Öneriler.....	49
KAYNAKÇA	50
EKLER	55
EK-1 ETİK BEYANI.....	55
EK-2 ORJİNALLİK RAPORU	56
EK-3 ÖZGEÇMİŞ	57
EK-4 ETİK KURUL BELGESİ.....	58
EK-5 KİŞİSEL BİLGİ FORMU	59
EK-6 HEDEF BAĞLILIĞI ÖLÇEĞİ	60
EK-7 SPORTMENLİK YÖNELİM ÖLÇEĞİ	61

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 Farklı büyüklükteki evrenler için % 95 güven düzeyine göre örneklem büyüklüğü Sencer (1989)	27
Tablo 2 Araştırma örnekleminin kişisel bilgi değişkenlerinin dağılımları	30
Tablo 3 Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi puanlarının ortalamaları, normallik ve güvenilirlik incelemeleri.....	31
Tablo 4 Bireysel ve Takım sporu yapanların Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi ortalama puanlarının karşılaştırılması	32
Tablo 5 Bireysel spor bazında cinsiyete göre Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi ortalama puanlarının karşılaştırılması	33
Tablo 6 Takım sporu bazında cinsiyete göre Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi ortalama puanlarının karşılaştırılması	34
Tablo 7 Bireysel spor bazında yaş değişkenine göre Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi ortalama puanlarının karşılaştırılması	35
Tablo 8 Takım sporu bazında yaş değişkenine göre Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi ortalama puanlarının karşılaştırılması	36
Tablo 9 Bireysel spor bazında Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelim ortalama puanlarının spor geçmişine göre karşılaştırılması	37
Tablo 10 Takım sporları bazında Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelim ortalama puanlarının spor geçmişine göre karşılaştırılması	38
Tablo 11 Bireysel spor bazında Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi puanları arasındaki ilişkiye dair analiz bulguları	39
Tablo 12 Takım sporu bazında Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi puanları arasındaki ilişkiye dair analiz bulguları	39

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

HBÖ: Hedef Bağlılığı Ölçeği

ÇBSYÖ: Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim Ölçeği

WADA: Dünya Anti-Doping Ajansı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Spor bireyin fiziksel ve motor becerilerini geliştirirken psikolojisini ve sosyalleşmesini sağlayan, belirlenmiş kurallar dahilinde rekabet etmeyi amaçlayan sosyal bir uğraştır (İnal, 1998). Spor, tarihsel süreçte çeşitli aşamalardan geçmiş ve insanlığın varoluşundan günümüz toplumlarına kadar farklı yönlerden değişim göstermiştir. Başlangıçta fiziksel görünümü iyileştirme, üst sınıfları eğlendirme, savaş stratejilerini geliştirme ve soğuk savaş döneminde bir güç aracı olarak kullanılan spor, 1900'lerin başlarından itibaren toplumsal değişim ve bilimsel çalışmalar sayesinde ekonomik önemini giderek artırmıştır. Bugün ise spor, savaş hazırlığından ziyade milletler arasında etkileşim sağlayan ve farklı kültürleri bir araya getiren bir olgu olarak görülmektedir. Bu bağlamda, spor artık sosyologlar tarafından toplumsal bir olgu olarak ele alınmaktadır (Sunay, 2017).

Sporun bireylerin psikolojik açıdan gelişmesine inanılmaz katkıları olduğu gibi, spor branşının türü spor branşının içinde bulundurduğu birtakım psikolojik özellikleri de kişinin psikolojik ve duygusal durumuna farklı şekillerde etkide bulunabilir (Salar, Hekim, Tokgöz, 2012). Psikolojik boyuttaki beceriler, sporcunun zihinsel ve duygusal süreçlerini yönetmesine yardımcı olan bir dizi unsuru kapsar. Bunlar stres yönetimi, zihinsel dayanıklılık, hedef belirleme, kendini motive edici içsel konuşma, odaklanma, konsantrasyon, gevşeme, hedef yönelimi, kendine güven, zihinsel canlandırma ve içsel motivasyon gibi konuları içermektedir (Ercan, 2013). Bu bağlamda, sporun gençlerin yaşamlarındaki etkisi sadece bedensel değil, aynı zamanda bütünsel bir iyilik hali olarak düşünülebilir. Günümüzde, sporcuların performansları kadar, etik davranışları ve takım hedeflerine olan bağlılıkları da büyük önem taşımaktadır. Hedef bağlılığı, bireylerin belirledikleri hedeflere ulaşma konusundaki kararlılıklarını ifade ederken, sportmenlik yönelimi, rekabet sırasında adil oyun, saygı ve dürüstlük gibi etik davranışları ne kadar benimsediklerini gösterir.

Bu çalışma, bireysel ve takım sporları olarak okul sporları organizasyonlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimlerinin nasıl farklılık gösterdiğini analiz ederek, sporun gençler üzerindeki çok yönlü etkisini incelemeyi amaçlamakla birlikte, eğitimciler ile antrenörlerin genç sporcuları daha etkili bir şekilde desteklemelerine yardımcı olacak bilgiler sağlamak amacıyla planlanmıştır. Hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimleri gibi kritik konuların, bireysel ve takım sporlarına katılım bağlamında nasıl farklılık gösterdiğini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma, literatüre, genç sporcuların kişisel ve sosyal gelişimlerine dair önemli katkılar sunmayı hedeflemektedir.

Araştırmanın gençlerin sporla ilişkili psikolojik ve sosyal dinamiklerini inceleyerek, sporun bireysel ve takım bazında gençlerin gelişimine olan etkilerini aydınlatmaktır. Bu sayede, genç sporcuların eğitim ve antrenman programlarının geliştirilmesine yönelik somut veriler elde edilecek ve sporun gençler üzerindeki olumlu etkilerini maksimize etmek için stratejiler geliştirilebilecektir.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırmanın problemi, bireysel ve takım sporları olarak okul spor faaliyetlerine katılım gösteren lise öğrencilerinin hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelim puanlarının düzeyini, bu puanların demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını ve hedef bağlılığı ile sportmenlik yönelim puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya çıkarmaktır.

1.2. Alt Problemler

- Bireysel ve takım sporu yapan lise öğrencilerinin hedef bağlılığı puanları arasında farklılık var mıdır?
- Bireysel ve takım sporu yapan lise öğrencilerinin sportmenlik yönelimi puanları arasında farklılık var mıdır?
- Bireysel ve takım sporu yapan lise öğrencilerinin hedef bağlılığı puanlarında cinsiyet açısından farklılık var mıdır?
- Bireysel ve takım sporu yapan lise öğrencilerinin sportmenlik yönelimi puanlarında cinsiyet açısından farklılık var mıdır?
- Bireysel ve takım sporu yapan lise öğrencilerinin hedef bağlılığı puanlarında yaş açısından farklılık var mıdır?
- Bireysel ve takım sporu yapan lise öğrencilerinin sportmenlik yönelimi puanlarında yaş açısından farklılık var mıdır?
- Bireysel ve takım sporu yapan lise öğrencilerinin hedef bağlılığı puanlarında spor yaşı açısından farklılık var mıdır?
- Bireysel ve takım sporu yapan lise öğrencilerinin sportmenlik yönelimi puanlarında spor yaşı açısından farklılık var mıdır?
- Bireysel spor yapan lise öğrencilerinin hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanları arasında ilişki var mıdır?

- Takım sporu yapan lise öğrencilerinin hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanları arasında ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın genel amacı bireysel ve takım sporları olarak okul sporları organizasyonlarına katılan lise öğrencilerinin hedef bağlılığı ve sportmenlik yöneliminin incelenmesidir. Ayrıca hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi arasındaki ilişkiyi ve bu iki değişkenin demografik faktörlere göre farklılığını sorgulanması amaçlanmıştır. Bu araştırma okul sporları organizasyonlarına katılan lise öğrencilerinin hedeflerine olan bağlılıklarını, belirledikleri hedeflere ne kadar değer verdiklerini, hedefe ulaşmak için ne kadar çaba sarf ettiklerini ve hedefe ulaşma konusunda gösterdikleri istikrar ve azmi tanımlayabilmeyi amaçlamıştır. Aynı zaman da rekabet ortamında sergiledikleri adil oyun, sosyal normlara uyum, kurallara ve rakibe saygı gibi değerleri ne derece içselleştirdiklerini tanımlayabilmeyi amaçlamaktadır. Literatür tarandığında hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi üzerine çalışmaların yapılmış olduğu ancak, okul sporları organizasyonuna katılım gösteren lise öğrencilerine yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmiştir (Yalçın, Tek, & Çetin, 2020; Yıldız, 2019; Zor, 2021). Bu çalışmalar genellikle üniversite ve profesyonel sporcular üzerine yoğunlaşmıştır. Hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimleri gibi konuların, okul sporlarına katılan öğrenciler arasında nasıl farklılık gösterdiğini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmanın literatüre bu anlamda katkı sağlaması düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

- Araştırma konusu ile ilgili elde edilen kaynaklardan alınan bilgilerin objektifliği en iyi şekilde yansıttığı varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin veri toplama araçlarını samimi ve uygun şekilde cevaplandırmış oldukları varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma 2023/2024 eğitim öğretim yılında, Mersin ilinde bulunan resmi ortaöğretim (lise) kurumlarında öğrenim gören ve okul sporları müsabakalarına katılan kadın ve erkek öğrenci sporcularla sınırlandırılmıştır.
- Araştırmadan elde edilecek tüm bulgular, katılımcıların ölçme araçlarına verdikleri yanıtlarla sınırlandırılmıştır.

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

2.1. Spor

Spor, insanın oyun oynama ve hareket etme sevincini rekabetin hizmetine sunan, bireyin veya takımın fiziksel ve zihinsel kapasitesini test eden, disiplin, takım çalışması ve kişisel mükemmelliği teşvik eden bir aktivite olarak görülebilir. Spor, aynı zamanda toplumsal birleşme, kimlik oluşturma ve kültürel ifade aracı olarak da işlev görür. İster amatör ister profesyonel düzeyde olsun, sporun insan yaşamındaki bu çok yönlü etkisi, onu sadece bir eğlence olmaktan öteye taşır ve bireylerin gelişimine katkıda bulunan bir araç haline getirir. Bilimsel nitelik kazanan ve uzun yıllardan beri akademik araştırmalara konu olan sporun birçok kavramsal tanımlaması bulunmaktadır.

Spor, belirli kurallar çerçevesinde bireysel ya da takım olarak gerçekleştirilen; boş zamanları değerlendirmek ya da meslek olarak icra edilebilen, aynı zamanda bireyi fiziksel ve duygusal açıdan geliştiren, sosyal ilişkileri güçlendiren, rekabet ve yardımlaşma gibi unsurları barındıran önemli bir toplumsal olgudur (Bompa, 1998). Spor gerçekleştiren kişi açısından kazanma amaçlı teknik ve fiziki çaba, izleyiciler bakımından estetiğe dayalı süreç, topluma göre ise; o topluma ait çelişkili özellikleri aynen aktaran ve bu süreci yönlendirebilen bir gereç olarak ifade edilebilir (Fişek, 1998).

Sporun günümüzde uluslararası alanda büyük bir sektör haline gelmesi, yalnızca bireysel sporcuların başarısını değil, aynı zamanda kulüplerin ve ülkelerin elde ettiği başarıların da önemini ciddi anlamda artırmıştır. Günümüzde spor, toplumlar içinde sadece sağlık veya eğlence aracı olmanın ötesine geçmiş, farklı açılardan ilgi çeken ve dikkatleri üzerine toplayan bir alan haline gelmiştir. Spor, büyük ekonomik faaliyetlerin merkezi haline gelmekte, uluslararası düzeyde ülkelerin tanıtımını yaparak turizmden ticarete kadar birçok sektörü olumlu yönde etkilemektedir. Aynı zamanda, uluslararası turnuvalar ve organizasyonlar sayesinde ülkeler arası diplomatik ilişkiler ve kültürel alışverişler de güçlenmekte, sporun küresel bir köprü işlevi gördüğü açıkça görülmektedir (Sunay, 2009).

Bayraktar ve Kurtoglu'nun (2009) belirttiği gibi, sporcunun başarısının temelinde, sporun en sağlıklı ve yüksek performansla yapılması yatmaktadır. Sporcunun fiziksel ve zihinsel sağlığını maksimum seviyede tutmak, başarıya ulaşmanın en kritik unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda, spor bireyleri yalnızca fiziksel olarak geliştirmekle kalmaz, sosyalleşme sürecine katkıda bulunur ve ruhsal açıdan da gelişimlerine destek olur. Bu

bağlamda spor, bireylerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerini tamamlamalarına olanak tanıyan en önemli faaliyetlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Sporun kişisel ve toplumsal gelişim üzerindeki etkilerinin yanı sıra, bilimsel bir zeminde faaliyet gösterdiğini unutmamak gerekir. Gerçekten de, farklı spor branşlarında yüzlerce kategoriye yayılmış spor organizasyonları düzenlenmekte ve bu organizasyonlarda sporcuların performanslarını en üst seviyeye çıkarmak amacıyla birçok bilimsel çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalar, spor biliminin geniş bir yelpazede, özellikle sporcuların fiziksel, psikolojik ve teknik performanslarını geliştirmeye yönelik olduğu bir gerçektir. Sonuç olarak, sporun tüm bu bilimsel ve uygulamalı çalışmaları, spor kavramı çatısı altında birleşmektedir (Yıldız, 2019).

Günümüzde sporun aynı zamanda büyük bir propaganda aracı haline geldiği de aşîkârdır. Özellikle dünya çapında popürlüğü kabul görmüş spor branşlarında bu propaganda ve rekabet oldukça sert yaşanmaktadır. Örneğin, futbol, basketbol, voleybol, Amerikan futbolu ve tenis gibi branşlar, yalnızca sporcu ve kulüp başarılarıyla değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası düzeyde siyasi ve kültürel etkiler yaratma kapasitesine de sahiptir. Yıldız'ın (2019) belirttiğı gibi, spor dünyasında yapılan bilimsel çalışmalar, bu popüler spor branşları üzerinde yoğunlaşmış ve özellikle en yaygın olan branşlarda daha fazla ilgi görmüştür. Popüler spor branşları arasında futbol, dünya genelinde en yaygın ve popüler branş olarak öne çıkarken; basketbol, voleybol, Amerikan futbolu, tenis, kriket, rugby, atletizm, beyzbol, masa tenisi ve hokey gibi branşlar da küresel ölçekte önemli yer tutmaktadır.

2.1.1. Bireysel Spor

Bireysel sporlar, belirli kurallar çerçevesinde, genellikle rekabete dayalı ve kişisel yetenekleri ön plana çıkaran beden ve vücut hareketleri şeklinde tanımlanabilir (Çoknaz, 1998). Bireysel sporlar, kişisel oyun biçiminde gerçekleştirilir ve bu sporlar, sporcuların bedensel kabiliyetlerinin yanı sıra zihinsel becerilerini de sınar. Bu sporlar, bireyin çabukluk, çeviklik ve yüksek düzeyde dikkat gerektiren fiziksel ve zihinsel yeteneklerini ön plana çıkarır. Kat'a (2009) göre, bireysel sporlarda sporcuların tüm sorumlulukları kendi üzerlerindedir; dolayısıyla kazanma ve kaybetme duyguları tamamen bireyin deneyimlediğı süreçlerdir. Bu sorumluluk duygusu, sporcuların stres seviyelerinin daha yüksek olmasına ve müsabakalarda baskı altında daha yoğun bir şekilde performans göstermelerine neden olur. Özellikle bireysel sporların doğası gereğı, başarı ya da başarısızlık tamamen sporcunun kişisel çabasına bağlıdır ve bu da sporcularda stresin yanı sıra gelişmiş bir sorumluluk bilinci yaratır.

Hazar (1996), bireysel sporlarla ilgilenen bireylerde, karar verebilme yeteneklerinin, kendini denetleme becerilerinin ve özgüvenin olumlu bir şekilde geliştiğini belirtmektedir. Bu

sporlar, bireylerin sadece fiziksel becerilerini değil, aynı zamanda zihinsel dayanıklılıklarını ve kendilerine olan güvenlerini de geliştirmelerine yardımcı olur. Örneğin, boks, judo, taekwondo ve güreş gibi bireysel sporlar, yüksek düzeyde özgüven ve rekabetçi bir ruh gerektirir. Bu branşlar, sporcuların hem fiziksel hem de zihinsel zorluklarla başa çıkma yeteneklerini artırırken, aynı zamanda kişisel motivasyon ve direnç gibi özelliklerin gelişimini de destekler. Bu spor dallarında sporcular, başarının tamamen kendi sorumluluklarında olduğunu bilerek yarışır ve bu durum da stres seviyelerinin yüksek olmasına sebep olur.

Kat (2009) tarafından vurgulandığı üzere, okçuluk, masa tenisi, badminton ve tenis gibi spor branşları, sporcuların birbirleriyle doğrudan fiziksel temas kurmadan yarıştıkları bireysel sporlar arasında yer alır. Bu sporlar, sporculardan yüksek düzeyde dikkat, hızlı karar verebilme ve çeviklik gerektiren özellikler talep eder. Aynı zamanda, bu spor dalları bireylerin el-göz koordinasyonunu, stratejik düşünme becerilerini ve odaklanma yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur.

2.1.2. Takım Sportu

En az iki veya daha fazla sporcudan oluşan grupların birlikte gerçekleştirdikleri sportif faaliyetler, takım sporlarını oluşturur. Bu spor türlerinde, bireysel çabaların ötesinde takım arkadaşlarıyla birlikte hareket etmek ve iş birliği içerisinde çalışmak, başarının temelini oluşturur. Kabamba ve Bailey'nin (2011) belirttiği gibi, takım sporlarının en önemli amaçlarından biri, takım üyeleriyle iş birliği yaparak, belirlenen hedefe ulaşmaktır. Bu süreçte takım arkadaşları arasında karar alma, hedef belirleme, etkili iletişim kurma ve ortaya çıkan olası çatışmaları çözme gibi yetenekler geliştirilir. Bu yetenekler, sadece bireylerin değil, tüm takımın başarılı olması için kritik rol oynar. Takım sporları, aynı zamanda fiziksel ve zihinsel dayanıklılığı artırmaya yönelik dikkatli bir stratejik planlama ve kapsamlı bir hazırlık süreci gerektirir. İyi bir hazırlık, sporcuları hem bedensel hem de zihinsel olarak daha güçlü hale getirir.

Takım sporlarıyla ilgilenen sporcularda, taktik ve strateji bilincine sahip olmak önemli bir avantaj sağlar. Başer'in (1998) de vurguladığı gibi, takım sporlarında kazanma ve kaybetme duygusu tüm takım üyeleri arasında paylaşıldığı için, bireysel sporculara kıyasla sporcuların ruhsal zorlanmaları daha düşük düzeyde olur. Bireysel sporlarda tüm sorumluluk tek bir kişiye yüklenirken, takım sporlarında sorumluluk duygusu takıma yayılır ve bu da duygusal olarak sporcuların üzerindeki yükü hafifletir. Takım sporları, aynı zamanda bireylerde takım olabilme, dayanışma, yardım etme ve takım arkadaşlarını tanıma gibi önemli becerilerin gelişmesine katkı sağlar. Ayrıca, sporcuların öngörü kabiliyeti, takım sporlarıyla uğraşan bireylerde önemli bir

özellik olarak öne çıkar. Takım sporlarında, iş birliği yapma yetisi, ekip çalışmasına yatkınlık, başarı ve başarısızlık duygularının paylaşılması gibi özellikler sporcuların kişisel gelişiminde önemli rol oynar.

Ateş'in (2022) belirttiği üzere, dünya genelinde büyük organizasyonlara ev sahipliği yapan takım sporları arasında futbol, basketbol, voleybol, hentbol, Amerikan futbolu, su topu ve hokey gibi branşlar dikkat çekmektedir. Bu spor dalları, hem geniş bir izleyici kitlesine hitap eden küresel organizasyonlara ev sahipliği yapar, hem de uluslararası arenada büyük bir rekabet ortamı yaratır. Takım sporları, aynı zamanda ülkeler arasında kültürel etkileşim ve birleşme için güçlü bir zemin sunar. Bu sporlar, yalnızca bir spor etkinliği olmanın ötesine geçerek, uluslararası dostlukları pekiştirir ve kültürel bağları güçlendirir. Küresel ölçekte geniş bir izleyici kitlesi tarafından izlenen bu organizasyonlar, heyecan dolu anlara sahne olur ve milyonlarca kişi tarafından ilgiyle takip edilir.

2.2. Sportmenlik

Sportmenlik, sporun özüne uygun olarak nasıl hareket edileceğini belirleyen erdemli davranışsal bütündür. Bir diğer ifadeyle "Sportmenlik" sporcuların oyun esnasında gösterdikleri davranış ve tutumlardır. Bu sadece oyunun kurallarına uymakla kalmayıp, rakibe saygı göstermek, adil oyun ilkesini benimsemek, kazanınca ve kaybedince onurlu bir şekilde davranmak demektir. Günümüzde spor profesyonel veya amatör yapılmaktadır. Spor, profesyonel hedefle oynandığında sportmenlik dışı davranışların artmasına neden olmaktadır. Sportmenlik dışı davranışların meydana çıkmasında "ne olursa olsun galip gelme" fikrini benimsemek son derece yanlış bir tutumdur. Sportif erdem (dostluk, kardeşlik, sevgi saygı) ve sportmenlik eğitiminin güzel bir biçimde gerçekleşmediği bir yerde, spor alanlarında sportmence davranışlar beklemek hayal olarak kalacaktır (Devine, ve Lopez, 2020).

Sportmenlik, spor aktiviteleri sırasında sosyal ve ahlaki değerlerle yakından ilişkili, kurallara uygun ve örnek oluşturan bir davranış biçimi olarak tanımlanabilir (Gencheva, vd., 2017). Sportmenlik yalnızca kurallara uymakla sınırlı kalmaz; aynı zamanda rekabetçi spor ortamında istenmeyen davranışların azalmasına da yardımcı olur. Sportmence sergilenen davranışlar, sporcular arasında etik ve ahlaki değerlerin pekişmesini sağlayarak fair-play ruhunu korur. Bununla birlikte, Hopkins ve Lantz'ın (1999) ifade ettiği gibi, günümüz spor ortamında her seviyede, özellikle rekabetin yoğun olduğu alanlarda sportif olmayan davranışların yaygın bir şekilde görüldüğü bir gerçektir. Sporcularda ve izleyicilerde yüksek düzeyde rekabet ve stresin varlığı, sportif olmayan davranışların sıkça yaşanmasına zemin hazırlayabilir.

Sportmenliğin özü, rekabetin getirdiği tansiyonu düşürmek ve oyunu daha etik ve fair-play çerçevesinde sürdürmek üzerine kuruludur (Sakallı, 2001). Sportmenlik yalnızca kazanma odaklı bir yaklaşımı değil, kaybetmeyi de olgunlukla karşılayabilen, bahaneler uydurmadan mağlubiyeti kabul edebilen bir tutumu gerektirir. Sportmenlik, aynı zamanda rakibe karşı kural dışı hareketlerle kazanmaktan kaçınan, nezaket, cömertlik ve iyilikle yaklaşan bir davranış biçimini içerir. Bu özellikler, sporcuların sadece sahada değil, hayatın diğer alanlarında da olgun bireyler olarak gelişmelerini sağlar. Sportmen davranışlar; sabır, samimiyet, kendini kontrol, cesaret, kibarlık, başka bireylerin fikirlerine saygı, onurluluk ve cömertlik gibi değerlerin somut bir şekilde sergilenmesiyle kendini gösterir.

Sporcuların sportmen davranışlar sergilemesi, oyun esnasında çeşitli şekillerde kendini gösterebilir. Örneğin, bir sporcu rakibine farkında olmadan faul yapıp yere düşürdüğünde, hemen özür dileyip rakibinin durumunu sorması ve onun sağlığını gözetmesi sportmenliğin temel bir göstergesidir. Aynı şekilde, sporcuların kendi takımının menfaatine bile olsa, her iki takım oyuncularının sağlığını tehlikeye atacak durumlardan kaçınmaları ve rakiplerinin güvenliğini göz önünde bulundurarak davranmaları büyük önem taşır. Erdemli'nin (2008) vurguladığı gibi, sportmenlik örnekleri sadece sporcular arasında değil, hakemler ve antrenörler arasında da görülmelidir. Örneğin, hakemlerin hatalı çaldıkları düdüklere düzelterek adaletli bir yönetim sergilemeleri, sportmenliğin saha içindeki yansımalarından biridir. Ayrıca, antrenörlerin sporcularını kötü niyetli davranışlara yönlendirmekten kaçınmaları ve oyuncularına maçın sonucundan ziyade oyunun tadını çıkarmanın daha önemli olduğunu hatırlatmaları gerekir. Haksız kazanç elde etmektense, fair-play'e dayalı bir oyun oynayarak maçın keyfini çıkarmak esas olmalıdır.

Keating'e (2007) göre 'Sportmenlik'; içinde samimiyet, cesaret, özgüven, otokontrol, rakibi küçümsememe, iyilik, cömertlik, asilik ve başkalarının düşüncelerine saygı gibi özellikleri barındırır. 1926 yılında Uluslararası Sportmenlik Birliği, çocuk oyunlarından uluslararası müsabakalara kadar tüm bakış açılarıyla sportmenlik ilkesinin yaymak için sekiz farklı ilke geliştirmiştir.

- ✓ Kurallara bağlı kalın.
- ✓ Takım arkadaşınıza sadık olun.
- ✓ Kendinizi zinde tutun.
- ✓ Öfke kontrolünüzü sağlayın.
- ✓ Oyun içinde şiddetten kaçının
- ✓ Kazandığınız da övünmeyin.
- ✓ Mağlubiyette yıkılmayın.

- ✓ Sağlıklı bir beden için sağlam ruhlu ve açık fikirli olun.

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018’de güncellenerek yayınlanan ortaokul Beden Eğitimi ve Spor dersi öğretim programının özel amaçlarının 8. maddesinde “Beden eğitimi ve spor yoluyla iletişim becerileri, iş birliği, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluk, liderlik, doğaya duyarlılık ve farklılıklara saygı özelliklerini geliştirir” ifadesi ve Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı’nın uygulanmasında dikkat edilecek hususlarda ise “Centilmence oyun ve mücadele anlayışı geliştirmek hedeflenir” ifadesi yer almaktadır (MEB, 2018).

2.3. Sportmenlik Dışı Davranışlar

Spor, toplumsal bir olgu olarak, insanlık tarihinden bu yana kitleleri peşinden sürükleyen, heyecan ve estetik duygusu kazandıran, hem zihinsel hem de fiziksel bir çaba olarak tanımlanmıştır (Öntürk, 2018). Spor, insanlığın vazgeçilmez bir parçası olup, toplumları bir arada tutan güçlü bir unsurdur. Spor, yalnızca bir fiziksel aktivite değil, aynı zamanda toplumların tarihsel ve kültürel gelişiminde de önemli bir role sahip olmuştur. Spor barış, kardeşlik ve dayanışma duygularının ön plana çıktığı sosyal bir bağdır. Toplumun geniş kesimlerini bir araya getiren ve ortak değerler etrafında buluşturan spor, kitleleri birleştirici bir rol üstlenir. Bu özellikleriyle spor, bireyler arası sosyal bağları güçlendiren bir platform olarak da kabul edilebilir (Yücel, vd., 2015).

Pedagojik açıdan bakıldığında, sporun temel amacı bireylerin fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimlerine katkı sağlamaktır. Ancak, Yıldırım’ın (2005) ifade ettiği gibi, günümüz spor ortamında bu pedagojik hedeflerin yerini, spor ahlakına uygun olmayan davranışların öğrenildiği ve sergilendiği bir platform alma eğilimindedir. Sportmenlik değerleri ve etik davranışlar, zaman içinde önemini kaybetmiş ve spor dünyasında “her ne pahasına olursa olsun kazanma” anlayışı yaygın hale gelmiştir. Bu anlayış, yalnızca profesyonel sporlarda değil, amatör düzeyde ve özellikle okul sporlarında da etkisini göstermektedir. Kural ihlalleri ve ahlak dışı davranışlar, etik dışı görülmek yerine, taktiksel bir avantaj olarak değerlendirilmekte ve bu durum sporun eğitici ve ahlaki rolüne zarar vermektedir.

Yıldırım’ın (2004) da belirttiği gibi bu olumsuz eğilimin önüne geçebilmek için sportmenlik eğitimlerinin bireylerin ilk ve orta öğretim dönemlerinde, özellikle beden eğitimi derslerinde başlaması büyük önem taşımaktadır. Çünkü geleceğin sporcuları, antrenörleri, hakemleri ve spor yazarları, bugünün genç nesilleri arasından çıkacaktır. Çocukluk ve gençlik döneminde alınacak sportmenlik eğitimi, bu bireylerin ilerleyen yıllarda sporun farklı alanlarında daha etik ve ahlaklı bireyler olarak yer almalarını sağlayacaktır. Bu eğitimler,

sporun sadece fiziksel bir aktivite değil, aynı zamanda ahlaki ve sosyal gelişim açısından da önemli bir araç olduğunu vurgulamalıdır. Sporda etik davranışların ve sportmenlik ruhunun yaygınlaştırılması, gelecekte daha sağlıklı bir spor kültürünün oluşmasına katkı sağlayacaktır.

2.3.1. Hile ve Aldatma

Türk dil kurumunun güncel sözlüğünde yer alan ifadesi ile Hile; “Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen” anlamına gelmektedir (TDK, 2019).

Hile kavramı, aldatan, aldatılan ve yapılan eylem ya da işlemin sonucu üzerine kurulu, etik dışı bir davranış olarak kavramsallaştırılabilir. Sporda hile ve aldatma, özellikle kazanma arzusuyla gerçekleştirilen ve sportmenlik ilkelerine tamamen aykırı olan davranışlar arasında yer alır. Hile, bireylerin rakiplerini veya yetkilileri yanıltarak avantaj sağlamaya çalıştığı, sportmenlik ruhuna uymayan ve rekabetin adil doğasını bozan bir tutumdur (Sabah,2006).

Hile, sporun temel değerlerine aykırı şekilde, kural ihlali yaparak kazanmaya yönelik bir eylemdir. Bu davranış, genellikle yakalanmamak ve cezalandırılmaktan kaçınmak amacıyla gerçekleştirilir. Hileye başvuran sporcular, oyunun kurallarını çiğneyerek, rakiplerine karşı haksız bir avantaj elde etmeyi hedefler. Örneğin, doping kullanımı, sporcuların fiziksel performanslarını haksız şekilde artırmak için başvurdukları yaygın bir hile biçimidir. Doping, sporun dürüstlük ve eşitlik ilkelerine tamamen aykırı olup, hileli kazanım sağlama amacı taşır. Aynı şekilde, futbol maçında bir sporcunun hakemden gizlice topu eliyle kaleye atması da, oyunun kurallarını ihlal eden ve sportmenlik dışı bir davranış olarak tanımlanabilecek bir hile örneğidir. Bu tür davranışlar, sadece oyunun adaletini zedelemekle kalmaz, aynı zamanda sporun ahlaki ve etik temellerine ciddi şekilde zarar verir.

Hile, sportif üstünlüğe dayanmaz; aksine, rakibinin uyduğu kurallara diğerinin ihlal etmesine dayanır. Bu, adil bir rekabet ortamını zedeler ve diğer sporcuların eşit şartlarda mücadele etme hakkını engeller. Ancak bazıları, hilenin oyunun bir parçası olduğunu savunur. Bu görüşe göre, herkes yakalanmadan hile yapmaya çalışır ve hile yapma yeteneği sportif bir beceri haline gelir.

Sonuç olarak, hile ve aldatma, sporun etik ve ahlaki boyutunu etkileyen önemli konulardır. Sporcuların adil, saygılı ve etik bir şekilde mücadele etmeleri, sporun temel ruhunu korur ve sporun toplumsal değerini artırır (Yıldız, 2019). Aldatma, stratejik bir araç olarak kullanılsa da ahlaki sınırları aşmamalıdır. Hile ve aldatma, sporun toplumsal değerini zedeler ve genç sporculara olumsuz örnekler teşkil eder.

2.3.2. Küfür

Küfür, her toplumda ahlaksız bir davranış olarak değerlendirilir ve insanların kolayca başvurduğu bir tepkidir. Toplumsal yaşamda sıkça karşılaşılan argo dil, spor seyircilerine ve onların kullandığı iletişim diline de yansımaktadır (Gerek, vd., 2015).

Müsabakalar sırasında artan rekabet ve galip gelme isteği, argo sözcüklerin kullanımını da artırmıştır (Yıldız, 2019). Sporun ruhuna aykırı olan küfür ve argo kelimeler, oyuncular ve taraftarlar arasında gerginlik ve düşmanlık yaratabilir. Özellikle taraftarlar arasında yaygın olan bu dil, son dönemlerde daha da sık kullanılmaktadır. Geleneksel olarak yetişkin erkeklerin argo ve küfür kullandığı düşüncesi, günümüzde tribünlerdeki her bireyin bu tür ifadeleri kullanmasıyla değişmiştir. Kadın taraftarların tribünlerde sayıca artması ve bu durumu teşvik etmek, argo ve küfürü azaltmak için önerilmiş olsa da, bu girişimler ne istenilen düzeyde kadın taraftar çekebilmiş ne de küfürü engelleyebilmiştir (Yıldız, 2019). Bu sorunla başa çıkmak için daha kapsamlı ve etkili stratejiler geliştirilmelidir. Öncelikle, spor kültürü ve etik konusunda eğitim programları oluşturulmalı ve hem taraftarlar hem de oyuncular bu konuda bilinçlendirilmelidir. Ayrıca, spor kulüpleri ve federasyonlar, küfür ve argo kullanımını caydırmak için daha katı kurallar ve cezalar getirebilir. Spor etkinliklerinde pozitif bir atmosfer yaratmak adına, tüm taraftar gruplarının birlikte çalışması ve bu tür olumsuz davranışlara karşı ortak bir duruş sergilemesi önemlidir. Medya ve sosyal medya platformlarının bu konuda sorumluluk alarak olumlu mesajlar yayması, argo ve küfür kullanımının azaltılmasında etkili olabilir.

2.3.3. Şike

Şike, müsabakanın sonucunu değiştirmek amacıyla maddi veya manevi çıkar karşılığında yapılan anlaşmalar olarak tanımlanabilir. Tarih boyunca sporda var olan bu durum, günümüze kadar devam etmiştir. Şike ile ilişkilendirilen müsabakalar, bu durumdan zarar görenler ve izleyiciler tarafından sportmenlik dışı olarak nefretle karşılanmaktadır (Şahin, 2009).

Şike, aldatma ve rüşvet eylemlerini içerdiğinden, sporun tarihsel süreci boyunca sürekli karşılaşılan bir problem olmuştur (Arıpınar ve Donuk, 2011). Sporda şike yapılmaması gereken bir davranış olmasına rağmen, menfaat, çıkar ve haksız başarı sağlama amacıyla, spor tacirleri tarafından rant elde etmek için başvuru alan etik dışı bir uygulamadır (Ekici, 2013). Özellikle son yıllarda, Avrupa ve dünya futbolunda şike soruşturmaları gündeme gelmiştir. Ülkemizde de 2011 yılında yürürlüğe giren 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair

Kanun ile bu tür istenmeyen durumların önlenmesi amaçlanmıştır. Şikenin sporda tamamen ortadan kaldırılması için sadece yasaların ve cezaların yeterli olmadığını, spor kültüründe köklü bir değişim ve farkındalık yaratmak gereklidir. Eğitici programlar ve etik değerlerin vurgulanması, sporcuların ve spor yöneticilerinin bilinçlendirilmesi önemlidir. Ayrıca, spor organizasyonlarının şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesine uygun hareket etmeleri sağlanmalıdır. Sporun adil ve dürüst bir rekabet ortamı sunması, hem sporcular hem de izleyiciler için daha anlamlı ve değerli olacaktır.

2.3.4. Şiddet

Kavramsal olarak şiddet, Latince kökenli "violentia" kelimesinden türemiş olup, sert ve acımasız bir kişiliği veya gücü ifade eder. Şiddet kavramının temeli olan "violera" fiili ise, şiddet kullanarak bir eylem gerçekleştirmek, kurallara karşı gelmek ve değerlere saygı göstermemek anlamlarına gelir. Bu, şiddetin sadece fiziksel bir güç kullanımından öte, aynı zamanda bireylerin sosyal ve etik kurallara aykırı davranışlarını da içerdiğini gösterir. Şiddet, toplumsal normların ihlaline dayalı bir eylem olarak değerlendirildiğinde, aynı zamanda bireylerin kişisel sınırlarını zorlayan bir durumdur (Şahin, 2003).

Şiddet ve saldırganlık eylemleri çoğunlukla birbirini tanıyan bireyler ya da gruplar arasında meydana gelmektedir. Bu, şiddetin bir sosyal dışavurum aracı olarak kullanılabileceğini ve toplumsal sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Toplumsal huzursuzluklar, ekonomik sorunlar, adaletsizlik gibi faktörler, bireyleri veya grupları şiddete yönlendirebilmektedir. Özellikle fanatizm, toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkar ve şiddetin spor sahalarına yansımaya neden olabilir (Ayan, 2006).

Özdemir ve Mercan'ın (2006) belirttiği üzere, sporda şiddet, sadece oyunun estetiğini ve güzelliğini bozan bir unsur olmakla kalmaz, aynı zamanda sporcuların, taraftarların ve diğer katılımcıların güvenliğini tehdit eden ciddi bir sorundur. Sporda şiddet davranışları, bireylerin sosyal koşullarından bağımsız olarak düşünülemez; her toplumun sosyal ve ekonomik yapısı, sporda şiddet olaylarının ortaya çıkmasında belirleyici rol oynayabilir. Her ne kadar şiddetin nedenleri ve gerçekleşme biçimleri topluma göre farklılık gösterse de, sporda şiddetin yaygınlaşmasının altında yatan nedenler arasında toplumsal gerilimler, ekonomik sıkıntılar ve sosyal eşitsizlikler önemli bir yer tutmaktadır.

Sporda şiddet, çok farklı şekillerde ortaya çıkabilir: oyun kurallarının ihlal edilmesi, küfür, saldırganlık, fiziksel şiddet, doping, şike ve teşvik primi gibi etik dışı davranışlar, sporda şiddetin yaygın görülen biçimlerinden bazılarıdır. Ayrıca, toplumsal şiddet olgusunu değerlendirirken, her toplumun kendi dinamiklerine özgü koşulları göz önünde bulundurmak

gerekir. Bu bağlamda, yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, ekonomik durum, meslek gibi faktörlerin, bireylerin sporda şiddete yönelik tutum ve davranışlarını etkileyebileceği belirtilmektedir. Aynı toplumda bile, farklı sosyal kesimlerin sporda şiddetle ilgili algı ve tutumları farklılık gösterebilir. Örneğin, gençlerin daha saldırgan olabileceği ya da maddi durumu düşük olan bireylerin şiddete başvurma eğilimlerinin daha yüksek olduğu gözlemlenebilir.

Toplumsal şiddeti önlemek, sadece spor sahalarında değil, aynı zamanda toplumun tüm kesimlerinde bir mücadele gerektirir. Özdemir ve Mercan'ın (2006) da altını çizdiği gibi, sosyal ve ekonomik problemlerin sürdüğü bir toplumda, spor sahalarındaki şiddeti tamamen ortadan kaldırmak zor olacaktır. Bu nedenle, sporda şiddeti azaltmak için kapsamlı bir toplumsal bilinçlendirme ve eğitim programı gereklidir. Spor kulüpleri, federasyonlar ve eğitim kurumları, genç nesillere sporun sadece bir rekabet ortamı olmadığını; aynı zamanda saygı, dürüstlük ve sportmenlik gibi evrensel değerleri kapsayan bir alan olduğunu öğretmelidir. Bu da ancak bireylere daha iyi sosyal, ekonomik ve kültürel refah koşulları sunularak sağlanabilir.

2.3.5. Doping

İnsanlar, tarih boyunca fiziksel güçlerini artırmak amacıyla bitkisel ve doğal yöntemlere başvurmuşlardır. Doping kelimesinin kökeni, Güney Afrika'da kullanılan ve bitkilerden elde edilen "Dopa" adlı içkiden gelmektedir. Bu içki, ilk olarak uyarıcı, daha sonra ise güçlendirici etkileriyle bilinir. Güney Afrika'yı sömürgeleştiren İngilizler bu kelimeyi kendi dillerine alarak, günümüzde yaygın olarak kullanılan doping teriminin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuşlardır. Özünde, doping sporcuların doğal yeteneklerine dışarıdan müdahale ile artırma çabasıdır ve bu da sporun temel ilkesi olan adil rekabeti tehlikeye sokar (Atasü, 2004).

Sporun en önemli ve temel ilkesi, eşitliktir. Ancak doping kullanımı bu ilkeyi ihlal ederek, sporcular arasındaki doğal dengeyi bozar ve haksız rekabet ortamı yaratır. Bu nedenle doping, sadece bir sağlık sorunu değil, aynı zamanda ahlaki bir sorun olarak da ele alınmalıdır. Yoncalık ve Gündoğdu'ya (2007) göre, doping sorunu 1960 Roma Olimpiyatları'nda Danimarkalı bisikletçi Knut Jensen'in aşırı amfetamin kullanımı nedeniyle hayatını kaybetmesiyle büyük bir yankı uyandırmıştır. Bu trajik olay, doping konusunun sporda ciddiyetle ele alınması gerektiğini gözler önüne sermiştir. 1964 Tokyo Olimpiyatları'nda ise, sporcuların kas kütlelerindeki anormal artışlar ve arka arkaya gelen rekorlar, doping kullanımına dair endişeleri daha da artırmış ve bu konuda daha kesin kurallar getirilmesine yol açmıştır. Bu olaylar sonucunda, yasaklı maddelerin resmi listesi oluşturulmuş ve doping denetimleri sıkılaştırılmıştır.

Modern spor anlayışında ise, doping sorunu daha karmaşık bir boyut kazanmıştır. Sporun giderek daha fazla ticari ve siyasi bir rekabet alanına dönüşmesi, kısa vadeli başarıların her türlü yöntemle elde edilmesi yönündeki baskıları artırmaktadır. Bu durum, sporcuları hırsla hareket ederek her türlü etik dışı yöntemi kullanmaya yöneltebilmektedir. Bu bağlamda, doping kullanımı yalnızca adil rekabeti bozmakla kalmaz, aynı zamanda sporcuların sağlığına da ciddi zararlar verebilecek niteliktedir. Yücesir'in (2004) belirttiği gibi, Dünya Anti-Doping Ajansı (WADA), 20 Şubat 2003 tarihinde doping konusunda yaptığı tanımda, dopingin spor ruhuna aykırı olduğunu vurgulamıştır. WADA, dopingin sadece yasaklı maddelerin kullanılmasından ibaret olmadığını; teste girmeyi reddetme, doping yapmaya teşebbüs etme veya bu süreçte başkalarına yardım etme gibi çeşitli ihlallerin de doping olarak kabul edilebileceğini ifade etmiştir.

WADA, 2004 yılında dopingi daha da geniş kapsamlı bir şekilde tanımlayarak, bir sporcunun vücudunda sportif performansı artırma potansiyeli taşıyan, sağlığa zarar verebilecek ya da spor ruhuna aykırı bir maddenin bulunması veya bu maddelerin kullanımına dair kanıtların varlığını doping olarak nitelendirmiştir. Bu geniş tanım, dopinge mücadelenin sadece performans artırıcı madde kullanımıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda sporun etik değerlerine yönelik her türlü tehdidi kapsayan bir kavram olduğunu göstermektedir.

Dünyanın çeşitli ülkeleri, sporda dopinge mücadele için kapsamlı önlemler almıştır. Bu önlemler, sporun bütünlüğünü koruma ve sporcuların sağlığını koruma konusundaki küresel taahhüdü yansıtmaktadır. Yasal çerçeveler, eğitim, uluslararası işbirliği ve gelişmiş test yöntemlerinin bir kombinasyonu ile ülkeler, adil rekabet ortamını oluşturmayı ve temiz spor ruhunu korumayı amaçlamaktadır.

2.4. Hedef Belirleme Kuramı

Hedef Belirleme Kuramı'na göre hedefler, belirli bir eylemin amacı olarak değerlendirilir ve bu amaç iş ortamında beklenen bir performans düzeyi veya sporda bir becerinin mükemmel şekilde sergilenmesi olabilir (Locke, 1996).

Hedeflerin hem içsel hem de dışsal özellikleri bulunmaktadır. İçsel olarak hedefler, arzulanan sonuçlar şeklinde fikirlerdir; dışsal olarak ise, belirli bir amacı veya durumu temsil eder (Locke, 1996). Örneğin, bir satış ekibine aylık satış hedefleri belirlemek, ekibin performansını artırabilir. Satış hedeflerinin belirgin ve zorlayıcı olması, aynı zamanda düzenli geri bildirim sağlanması, satış ekibinin motivasyonunu korumasına ve hedeflere ulaşmak için daha fazla çaba göstermesine yardımcı olur. Hedef Belirleme Kuramı, sporcular için oldukça

önemlidir çünkü sporcuların performansını ve motivasyonunu doğrudan etkileyebilir. Sporcular genellikle belirli bir performans düzeyine ulaşmayı veya belirli bir yarışmada başarılı olmayı hedeflerler. Bu hedefler, sporcuların antrenmanlarını ve hazırlıklarını yönlendiren birer rehber niteliği taşır.

Hedef Belirleme Kuramı, sporcuların performansını artırmak ve başarıya ulaşmak için önemli bir araçtır. Sporcuların hedeflerini belirlerken bu kuramın ilkelerini kullanmaları, onların motivasyonunu ve başarı şansını artırabilir. Kuram, belirli ve zorlayıcı hedefler, sporcuların kendilerini motive etmelerine yardımcı olur. Spesifik hedefler, sporculara neye ulaşmaları gerektiğini net bir şekilde gösterir ve bu hedeflere ulaşma arzusu, onların daha fazla çaba göstermelerini sağlar. Hedef belirleme, sporcuların kendi performanslarını değerlendirme ve gerektiğinde stratejilerini değiştirme konusunda bilinçli olmalarını sağlar.

Latham ve Locke'a (2007) göre sporcular, belirledikleri hedeflere ulaşma sürecinde ne kadar ilerlediklerini ölçerek kendilerini düzenleyebilirler. Bu, onların sürekli gelişim göstermelerine yardımcı olur. Sporcuların uzun vadeli planlar yapmalarına ve bu planlara bağlı kalmalarına yardımcı olur. Sporcular, kariyerleri boyunca ulaşmak istedikleri büyük hedeflere ulaşmak için kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli hedefler belirleyebilirler. Bu stratejik planlama, sporcuların kariyer gelişimlerini yönetmelerine olanak tanır. Aynı zaman da sporcuların hem bireysel hem de takım olarak hedeflerine ulaşmalarını kolaylaştırır, takım sporlarında, ortak hedefler belirlemek takım içindeki uyumu ve işbirliğini artırır. Takım üyeleri, ortak hedeflere ulaşmak için birlikte çalışarak takım ruhunu geliştirirler. Bu, takımın başarısını ve genel performansını olumlu yönde etkiler.

2.4.1. Hedef

Hedefler, sporcuların performansını çeşitli şekillerde destekler; en önemlisi, sporculara antrenman sırasında odaklanacak bir şey verir ve bu odaklanmayı ilerlemelerini görmek için kullanmalarını sağlar (Borders, 2009).

Ayrıca, hedefler sporcuların ve antrenörlerin ilerlemeyi değerlendirmesi için önemli bir ölçüt olup, potansiyel, yetenek ve becerilerin nasıl geliştiğini görmelerine yardımcı olabilir. Wade'e (2009) göre, hedefler iki bölümden oluşur: ulaşılmak istenen hedef ve bu hedefe ulaşma süreci. Hedef belirleme, sporcuları belirlenen bir hedefe ulaşmak için hangi adımların atılması gerektiğini düşünmeye zorlar. Spor dünyasında hedef belirleme, hem antrenörler hem de sporcular için temel bir unsurdur. Antrenörler belirli hedefler koymasalar bile, sporcular genellikle kendi kişisel hedeflerini belirlerler, bu da motivasyonlarını artırma ve

performanslarını iyileştirme yolunda önemli bir adımdır. Araştırmalar, her yaştan sporcunun performanslarını artırmak için kendilerine hedefler koyduğunu göstermektedir (Fontayne, Heuze ve Raimbault, 2006). Hedefler nesnel ve öznel olarak ikiye ayrılır.

2.4.2. Nesnel Hedef

Nesnel hedefler, belirli, ölçülebilir ve zamana bağlı hedeflerdir. Bu tür hedefler, performansın net bir şekilde değerlendirilmesini sağlar. Örneğin, bir koşucunun 5 kilometrelik bir yarış 12 dakikada tamamlamak istemesi, bir yüzücünün 100 metreyi belirli bir sürede bitirmek istemesi veya bir basketbolcunun sezon boyunca belirli bir sayıda üçlük atışı yapma hedefi, nesnel hedeflere örnek olarak verilebilir. Bu hedefler, somut kriterlere dayandığı için başarı veya başarısızlık net bir şekilde belirlenebilir.

2.4.3. Öznel Hedef

Spor dünyasında, öznel hedefler bireyin kişisel gelişimine, duygusal durumlarına ve psikolojik ihtiyaçlarına odaklanan hedeflerdir. Bu tür hedefler genellikle somut sonuçlarla ölçülemeyen, ancak sporcunun motivasyonunu, özgüvenini ve genel performansını etkileyen içsel faktörlere odaklanır. Örneğin, bir futbolcu için maça tamamen odaklanabilme veya bir atlet için yarış öncesindeki kaygıyı azaltabilme gibi hedefler öznel hedeflere örnektir. Bu tür hedefler, sporcunun kendi içsel deneyimlerine dayanır ve genellikle kişisel tatmin ve ruh halinin iyileştirilmesiyle ilgilidir.

Öznel hedefler, sporcunun kendi içsel konuşmasını, motivasyon stratejilerini ve zihinsel dayanıklılığını geliştirmesine yardımcı olur. Bu hedefler, sporcunun antrenman ve yarış sırasında karşılaştığı zorluklarla başa çıkmasına yardımcı olur ve genellikle psikolojik destek veya zihinsel koçluk yoluyla desteklenir. Sonuç olarak, sporda öznel hedefler, sporcunun zihinsel ve duygusal refahını artırmaya yönelik kişisel hedeflerdir ve bu hedefler, sporcunun performansını dolaylı olarak iyileştirebilir. Öznel hedeflerin belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşma çabası, sporcunun kendini tanımasına ve potansiyelini keşfetmesine yardımcı olabilir, böylece spor kariyerinde daha başarılı olabilir.

2.4.4. Hedef Çeşitleri

- **Sonuç Hedefleri:** Sonuç odaklı hedefler, sporcunun belirli bir amaca veya sonuca ulaşmayı hedeflediği hedeflerdir. Bu tür hedefler genellikle somut ve ölçülebilirdir. Örneğin, bir atletin bir yarışmada belirli bir derece elde etmesi, bir futbol takımının bir

lig şampiyonluğu kazanması veya bir tenisçinin belirli bir turnuvada finale yükselmesi gibi. Bu hedefler sporcunun motivasyonunu artırabilir, çünkü hedef net ve açıktır. Ancak, sonuç odaklı hedefler sadece sonuca odaklanmak yerine, sporcunun performansını ve süreçlerini geliştirmesine yönelik diğer hedef türleri ile birlikte kullanıldığında daha etkili olabilir. Bu nedenle, performans odaklı hedefler (sporcunun kendi performansını belirli bir standart veya seviyeye yükseltme) ve süreç odaklı hedefler (sporcunun kendini geliştirmesi için belirli bir süreç veya yöntemi takip etmesi) ile birlikte düşünülerek hedefler belirlenmelidir. Bu şekilde sporcunun kısa ve uzun vadeli başarılarına katkı sağlamak mümkün olabilir (Schunk, 2001).

- **Performans Hedefleri:** Performans hedefleri, bir sporcu veya takımın kendi performansını belirli bir standart veya seviyeye yükseltmeyi amaçladığı hedeflerdir. Bu tür hedefler genellikle sporcunun teknik yeteneklerini, fiziksel gücünü, taktiksel becerilerini veya stratejik yaklaşımını geliştirmeye odaklanır. Performans hedefleri, sporcunun kendini sürekli olarak geliştirmesi ve sınırlarını zorlaması için belirli bir ölçüt veya metriği hedeflemesini sağlar (Cox, 1998). Örneğin, bir futbolcunun şut isabet oranını artırmak, bir yüzücünün yüzme tekniğini mükemmelleştirmek veya bir atletin belli bir mesafeyi belirli bir sürede koşma becerisini geliştirmek gibi performans hedefleri belirlenebilir. Bu hedefler genellikle sporcunun antrenman programını şekillendirirken ve performansını ölçerken kullanılan kriterlerdir. Ölçülebilir olmaları, sporcunun ilerlemesini takip etmesine ve hedefe doğru ilerlerken motivasyonunu korumasına yardımcı olur. Performans hedefleri aynı zamanda sporcunun kendini sürekli olarak değerlendirmesini ve geliştirmesini sağlar (Cox, 1998). Bu süreç, antrenörlerin ve teknik ekiplerin sporcunun güçlü yönlerini ve geliştirilmesi gereken alanları belirlemesine de yardımcı olabilir. Sonuç olarak, performans hedefleri sporcunun kısa ve uzun vadeli başarılarını planlamasına ve spor kariyerinde ilerlemesine katkı sağlayabilir.
- **Süreç Hedefleri:** Süreç hedefleri, bir sporcu veya takımın belirli bir süreç veya yöntemi takip ederek kendini geliştirmeyi amaçladığı hedeflerdir. Bu tür hedefler genellikle sporcunun antrenman disiplini, teknik becerilerini veya fiziksel hazırlığını artırmaya odaklanır. Süreç hedefleri, sporcunun performansını ve uzun vadeli başarısını destekleyen temel taşlardır ve genellikle kısa vadeli başarılar yerine uzun vadeli gelişim üzerine odaklanır (Cox, 1998). Örneğin, bir tenisçinin servis tekniklerini mükemmelleştirmesi, bir voleybol oyuncusunun blok tekniğini geliştirmesi veya bir atletin antrenman programını belirli bir süre boyunca düzenli olarak uygulaması gibi

süreç hedefleri belirlenebilir. Bu hedefler genellikle sporcunun antrenman planını şekillendirirken ve günlük pratiklerini organize ederken kullanılır. Süreç hedefleri genellikle sporcunun kendi performansını ölçmesine ve geliştirmesine yardımcı olurken, aynı zamanda sporcunun motivasyonunu artırır. Somut ve ölçülebilir olmaları, sporcunun ilerlemesini izlemesine ve süreç boyunca hedefe doğru ilerlerken kendini daha fazla motive etmesine olanak tanır (Schunk, 2001).

Araştırmalar, davranış değişikliğini inceleyen bu üç farklı hedef türünün çeşitli koşullarda farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Örneğin, müsabakalardan hemen önce sadece sonuç hedeflerine odaklanmak, kaygı düzeyini olumsuz yönde etkileyebilir, ancak performans hedeflerine odaklanmak ise bu etkiyi azaltabilir. Ayrıca, farklı hedef türlerini bir arada kullanmanın, tek bir hedef türüne göre performans üzerinde olumlu etkisi olabilir. Bu nedenle, hedef belirleme sürecinde dengeli bir yaklaşım sağlamak önemlidir.

Sonuç olarak, performans ve süreç hedefleri, özellikle becerilerin başarı oranını artırmak için önemlidir. Örneğin, bir becerinin başarı oranını %60'tan %70'e çıkarmak için bu hedefler kritik rol oynayabilir. Performans ve süreç hedefleri, sonuç hedeflerine göre rakip performansına daha az odaklanmaktadır. Bireylerin enerjisini sadece sonuç hedeflerine vermek yerine, her üç hedef türüne ne zaman ve nasıl odaklanacaklarını bilerek, dolaylı olarak davranış değişikliğine katkı sağlayabilirler (Filby, Graydon ve Maynard, 1999). Bu hedef çeşitleri aynı zamanda özgüven ve kaygı gibi psikolojik faktörleri etkileyerek davranış değişikliğine neden olabilir (Gould ve Weinberg, 2019).

2.4.5. Hedeflerin Özellikleri

- **Spesifik:** Hedefler açık ve net bir şekilde tanımlanmalıdır. Belirsiz veya genel hedefler, sporcuların hangi adımları atmaları gerektiğini anlamalarını zorlaştırır. Örneğin, "daha hızlı koşmak" yerine "5 kilometrelik yarış 15 dakikada tamamlamak" gibi spesifik bir hedef belirlemek daha etkilidir (Locke & Latham, 2002).
- **Ölçülebilir:** Hedeflerin başarıya ulaşp ulaşmadığını değerlendirebilmek için ölçülebilir olması gerekir. Ölçülebilir hedefler, performansın somut kriterlere göre değerlendirilebilmesini sağlar. Örneğin, bir basketbolcunun sezon boyunca 50 üçlük atış yapmayı hedeflemesi, başarıyı değerlendirmeyi kolaylaştırır (Weinberg & Gould, 2014).
- **Ulaşılabilir :** Hedeflerin gerçekçi ve ulaşılabilir olması, sporcuların motivasyonunu ve özgüvenini artırır. Gerçekçi olmayan hedefler, hayal kırıklığına ve motivasyon kaybına

yol açabilir. Ulaşılabilir hedefler, sporcunun mevcut yetenek ve potansiyeline uygun olarak belirlenmelidir (Borders, 2009).

- **Gerçekçi:** Hedeflerin gerçekçi olması, sporcunun mevcut kaynakları, zamanı ve yetenekleri dikkate alınarak belirlenmelidir. Sporcular, çok zor veya imkansız hedefler belirlerse motivasyonlarını kaybedebilirler. Gerçekçi hedefler, sporcunun performansını aşamalı olarak artırmaya olanak tanır (Fontayne, Heuze & Raimbault, 2006).
- **Zamana bağlı:** Hedeflerin belirli bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilmesi gerekir. Zamana bağlı hedefler, sporcuların performanslarını belirli bir süre içinde değerlendirmelerine olanak tanır. Örneğin, "önümüzdeki 6 ay içinde 10 kilogram kas kazanmak" gibi bir hedef, zamana bağlıdır ve sporcunun ilerlemesini değerlendirmesine yardımcı olur (Wade, 2009).

2.4.6. Hedef Bağlılığı

Hedef bağlılığı, bir hedefe ulaşma kararlılığı ve bu hedefe ulaşmak için gösterilen çaba olarak tanımlanır (Hollenbeck ve Klein, 1987). Araştırmalar, hedef bağlılığının görev performansı gibi önemli sonuçlarla ilişkili olduğunu göstermektedir (Donovan ve Radosevich, 1998). Takım veya toplulukların performans hedeflerine olan bağlılığı, etkili ekip performansı için kritik öneme sahiptir. Yüksek hedef bağlılığı, takım performansında ve elde edilen sonuçlarda önemli bir rol oynar (Kleingeld, vd., 2011). Takım hedeflerine bağlılık, takım üyelerinin uyumlu çalışması ve ortak hedeflere yönelmesi için kritik öneme sahiptir (Salas, Sims ve Burke, 2005). Takım içinde net rol tanımlamaları, açık iletişim ve işbirliği, hedef bağlılığını ve dolayısıyla takım performansını artırır. Takım liderlerinin, takım üyelerinin hedeflere olan bağlılığını desteklemesi ve motive edici bir ortam yaratması gereklidir.

Performansın olumlu yönde etkilenmesi için hedeflere güçlü bir bağlılık gereklidir. Hedefe ulaşma kararlılığı arttıkça, hedefe ulaşma olasılığı da artar. Hedefe bağlılık, hedef belirleme kuramı içinde önemli bir yere sahiptir (Locke, 1996). Belirsiz hedefler, bağlılık ve performansı olumsuz etkiler. Bu nedenle, zor fakat ulaşılabilir hedefler belirlemek önemlidir. Zor ama ulaşılabilir ve birey için yüksek önem taşıyan hedefler, motivasyon ve performansı artırır, bu da hedefe tam anlamıyla bağlanmayı sağlar ve başarı oranını yükseltir. Hedefe bağlılık yüksek olduğunda, ancak hedefe ulaşmak çok kolay ya da aşırı zor olmadığında, performans en üst düzeye çıkmaz. Hedefin dikkat çekici ve beklentileri karşılayacak nitelikte algılanması, hedefe bağlılık ve motivasyonu artırır (Alge, Hollenbeck, Klein ve Wesson, 1999).

2.4.7. Hedef Belirleme Süreci

Hedef belirleme sürecinde zaman faktörünün dikkate alınması gereklidir. Kısa sürede ulaşılabilir hedefler, motivasyon ve performansı artırma potansiyeline sahiptir ve bireyler bu tür hedeflere hızlı bir şekilde ulaşabilirler (Austin ve Vancouver, 1996).

Rader (2005) etkili hedef belirleme için belirli bir süreç önermektedir: belirli bir hedef seçmek, bir zaman dilimi belirlemek, bir plan geliştirmek, hedefi görselleştirmek, ısrarcı olmak ve sonuçları değerlendirmek. Öğretmenlerin hedef belirleme yoluyla öğrencilere problem çözme ve karar verme becerileri kazandırma konusunda birçok fırsatı vardır. Hedef belirleme sürecine aktif olarak katılan öğrenciler, özgün düşünme, kişisel bağımsızlık ve sorumluluk geliştirirler.

Geri bildirim, hedef belirleme sürecinde öğrenmeyi gerçekleştiren yöntemlerden biridir ve kısa sürede ulaşılabilir hedeflerde daha sık geri bildirim alınmasını sağlar. Performansı hakkında geri bildirim alan bireyler, olumlu geri bildirimlerle motivasyonlarını artırır ve bu da özgüvenlerine olumlu yönde katkıda bulunur (Schunk, 2001). Uzun süreli hedefler ise daha kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde planlanmalıdır. Kısa süreli hedeflerden oluşan gruplar, uzun süreli hedeflere ulaşmada basamak görevi görür (Bandura ve Schunk, 1981). Yaşam beklentileri ve geleceğe yönelik kariyer planlamaları gibi hedefler, uzun vadeli olarak planlanırken, antrenman yapma veya ders çalışma gibi hedefler kısa vadeli olarak planlanmalıdır. Kısa ve uzun vadeli hedeflerin uyum içinde programlanması, bireyin belirlediği hedeflere ulaşabilmesi için motivasyon ve performansını artırır (Austin ve Vancouver, 1996).

2.4.8. Hedef Görev Zorluğu Performans İlişkisi

Hedeflerin performansla ilişkisini düzenleyen ve bu ilişkiye aracılık eden bir dizi yapıdan söz etmemiz mümkündür. Bu değişkenlerden en önemlisi hedeflerin zorluğudur (Locke, 2002). Bireyler hedef olarak belirlenen performans düzeyini başaracak yetenek ve bilgiye sahip değilse hedefin performans üzerindeki etkisi azalmaktadır (Locke, 1982). Genel olarak, hedefler ne kadar zorlayıcı olursa, sporcuların o kadar yüksek performans gösterme eğiliminde olduğu görülebilir. Ancak bu ilişki doğrusal değildir; çok yüksek zorluk derecesine sahip hedefler, motivasyonu düşürebilir ve performansı olumsuz etkileyebilir.

Hedeflerin zorluk derecesi, sporcuların yetenek ve deneyim seviyelerine uygun olabilir. Etkili olması için belirgin hedefler, zorlayıcı fakat ulaşılabilir de olması gerekir. Aşırı kolay hedefler bireyin tam anlamda performansını göstermesinin engellerken, aşırı zor hedeflerle sporcu da başarısızlık duygusu yaratabilir. Bu yüzden ulaşılabilir ve gerçekçi hedefler,

sporcuların kendilerine olan inançlarını artırabilir ve onları daha fazla çaba göstermeye olanak sağlayabilir. Ayrıca, hedeflere ulaşma sürecinde alınan geri bildirimler, bireyin hangi seviyede ve nerede olduğunu farkına varmasını sağlayabilir, böylece sporcu performansını ve hedeflere olan bağlılığını artırabilir.

Latham ve Locke’a (1985) göre hedef belirlemenin sağladığı performans artışına neden olan beş ana neden bulunmaktadır. Bunlar;

- Bireyin dikkatini elde bulunan göreve yönlendirir: Zor ve belirli bir hedefi belirlemek, sporcu hedefe ulaşmak için göreve odaklanmaya zorlar.
- Hedefler çabanın harekete geçmesine neden olurlar: Sporcu eforunu işin zorluğu oranında artırır.
- Belirlenen hedeflerin belirli bir zaman içinde gerçekleştirilmesi sporcuya söylenmelidir. Zamanı sınırlı hedefler, sporcunun çabalarına odaklanmaya ve ilerlemelerinin izlenebilmesine yardımcı olur.
- Hedefler ısrarlı devamı sağlarlar: Yalnız bir görev boyunca efor artışı söz konusu değildir, hedefe ulaşmaya kadar eforun kesintisiz sürmesi gözlenir.
- Hedefe ulaşmadaki başarısızlık, genellikle yeni stratejiler doğmasına neden olur: Örneğin; basketbolcu bütün gücüyle çalışmasına rağmen istenen %80’lik serbest atış hedefini tutturamazsa, yeni bir hedefe zorlanacaktır. Yeni hedef, basketbolcuyu daha iyi bir antrenmana ve hedefe ulaşma sonucuna götürecektir.

2.5. Hedef Bağlılığı Konusunda Yapılan Araştırmalar

2.5.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Özcan’ın (2020) "Bireysel ve takım sporu yapan üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ve hedef bağlılığı düzeylerinin araştırılması" başlıklı yüksek lisans tezinde, 2018-2019 eğitim öğretim yılı boyunca Ege Bölgesi’ndeki altı farklı üniversitenin spor bilimleri fakültelerinde öğrenim gören toplam 427 aktif lisanslı bireysel veya takım sporu yapan öğrencinin duygusal zekâ ve hedef bağlılığı düzeyleri incelenmiştir. Araştırmada, sporcularda duygusal zekâyı değerlendirmek için ‘Sporda Duygusal Zekâ Envanteri’ kullanılırken, spor ortamında hedef bağlılığı düzeylerini belirlemek amacıyla Yıldız ve Şenel (2017) tarafından geliştirilen ve spora uyarlanan 'Hedef Bağlılığı Ölçeği' kullanılmıştır. Bu envanterler aracılığıyla sporcuların duygusal zekâları ile hedeflerine ne derece bağlı oldukları ölçülmüş ve analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, bireysel ve takım sporları yapan sporcular arasında hedef bağlılığı ve duygusal zekâ düzeylerinde cinsiyet farklılıkları dikkat çekmiştir.

Özellikle, kadın sporcuların hedef bağlılığı seviyeleri erkek sporculara kıyasla daha yüksek çıkmıştır. Bu bulgu, kadın sporcuların hedeflerine ulaşma konusunda daha motive ve kararlı olduklarını göstermektedir. Ayrıca, takım sporu yapan sporcuların hedef bağlılığı düzeylerinin, bireysel sporlara katılan sporculara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Özcan (2020) bu durumu, takım sporlarının doğası gereği kolektif bir amaç etrafında hareket edilmesinin, sporcuların hedeflerine olan bağlılıklarını artırdığı şeklinde yorumlamıştır. Takım sporlarında, sporcular hem bireysel hem de takımın ortak hedeflerine ulaşmak için çaba sarf ederken, bu durum hedef bağlılığını olumlu yönde etkileyebilir. Bireysel sporcularda ise daha çok kişisel motivasyon ön planda olduğundan, hedef bağlılığının daha düşük düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

Salim'in (2018) gerçekleştirdiği "Oryantiring Sporcularında Problem Çözme Becerisi ve Hedef Bağlılığının İncelenmesi" başlıklı çalışmasında, Türkiye Üniversiteler Oryantiring Şampiyonası'na katılan 69 kadın ve 76 erkek sporcu yer almıştır. Araştırma sonuçlarına göre, hedef bağlılığı ile cinsiyet ve yaş değişkenleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ancak, ortalama veriler dikkate alındığında, kadın sporcuların hedef bağlılığı düzeylerinin erkek sporculardan daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu durum, kadın sporcuların hedeflerine ulaşma konusunda daha kararlı olduklarını düşündürülebilir. Bununla birlikte, cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaması, her iki cinsiyetin de hedef bağlılığı konusunda benzer düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, oryantiring sporcularının hedeflerine ulaşma motivasyonlarının cinsiyet ve yaş gibi demografik faktörlerden bağımsız olduğunu düşündürmektedir.

Çekceoglu'nun (2019) gerçekleştirdiği "Spor Yapan ve Spor Yapmayan Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık ve Hedef Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı çalışması, Karaman ilinde eğitim gören 285 kız ve 485 erkek öğrenciyi kapsamaktadır. Araştırmada, öğrencilerin spor yapma durumu, cinsiyet ve yaş değişkenlerinin, psikolojik dayanıklılık ve hedef bağlılık seviyelerine olan etkileri incelenmiştir. Sonuçlara göre, spor yapan öğrencilerin hedef bağlılık puanları spor yapmayanlara göre daha yüksek çıkmış, ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, spor yapmanın hedefe bağlılık üzerinde olumlu bir etki yaratabileceğini ancak bu etkinin tek başına yeterince belirleyici olmadığını düşündürmektedir. Yaş değişkeni ile hedef bağlılık puanları arasında anlamlı bir fark bulunamaması, hedef bağlılığının yaşla doğrudan bir ilişkisinin olmadığını göstermektedir. Öte yandan, cinsiyet değişkeni ile hedef bağlılığı arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiş ve kız öğrencilerin puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu da,

kız öğrencilerin hedeflerine ulaşma konusunda daha fazla bağlılık gösterebileceğini ya da daha güçlü bir hedef yönelimine sahip olduklarını ortaya koyabilir.

Yıldız'ın (2019) yapmış olduğu ‘‘Sporcularda Sportmenlik Yönelimi: Hedef Bağlılığı ve Ahlaktan Uzaklaşmanın Rolü’’ adlı çalışmaya bireysel ve takım sporu olarak 20 farklı branştan müsabakalara katılan 241’i kadın, 387’si erkek olmak üzere 628 sporcu katılmıştır. Aştırmanın verileri ışığında hedef bağlılığının cinsiyete göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yaş, sporcu yaşı ve hedef bağlılığı arasında negatif yönde ilişkinin olduğu, sporcularının zamana bağlı beklentilerinin azaldığını, buna bağlı olarak sporcunun yaşı ilerledikçe hedef belirlemekten vazgeçmeleri, hedeflerine olan bağlılıklarının düştüğünü belirtmiştir.

2.5.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Jiang'ın (2016) yapmış olduğu ‘‘ Duygusal Zeka ve Kariyer Kararı Verme Öz-Yeterliliği: Hedef Bağlılığı ve Profesyonel Bağlılığın Aracı Roller’’ adlı araştırma 104’ü kadın ve 81’i erkek olmak üzere 185 Çinli üniversite öğrencisi yer almıştır. Duygusal zeka seviyesi yüksek olan bireyler, hedeflerine daha fazla bağlılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Erkek öğrencilerde, duygusal zeka ile hedef bağlılığı arasındaki ilişki kadın öğrencilere göre daha güçlü bulunmuştur.

Botteril'in (2002) yapmış olduğu ‘‘ Goal Setting and Performance on an Endurance Task’’ adlı çalışma Kanada’da lise öğrencilerinden oluşan buz hokeyi takımı üzerinde yapılmıştır. Araştırma dayanıklılık gerektiren sporlarda hedef belirlemenin performans üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmada, katılımcıların hedef belirleme stratejilerinin, dayanıklılık gerektiren sporlarda nasıl bir performans sergilediklerini ve bu hedeflere bağlılıklarının sonuçlarını araştırmıştır. Hedef belirlemenin performansı artırdığını, zor hedeflerin performansı artırmada kolay hedeflerden daha etkili olduğunu ve açık hedeflerin, genel hedeflerinden daha etkili olduğunu belirtmiştir.

Sandler'in (2002) yapmış olduğu ‘‘A Structural Examination of Academic Integration, Perceived Stress, Academic Performance, and Goal Commitment from an Elaborated Model of Adult Student Persistence’’ adlı çalışma Amerika’ da üniversite öğrencilerinin akademik bütünleşme, algılanan stres, akademik performans ve hedef bağlılığı üzerindeki etkilerini inceleyen bir araştırmadır. Çalışmanın verileri sonucun da kadınların ve erkeklerin hedef bağlılığı puanları arasında belirgin bir fark bulunmamış, benzer düzeyde hedef bağlılığı göstermiştir. Yaş faktörü için araştırmaya bakıldığında, yaşı büyük öğrenciler, genç öğrencilere

göre daha yüksek düzeyde hedef bağlılığı göstermiştir. Bu durum, daha yaşlı öğrencilerin eğitim hedeflerine daha kararlı bir şekilde bağlı olduklarını göstermektedir.

2.6. Sportmenlik Yönelimi Konusunda Yapılan Araştırmalar

2.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Zor'un (2021) yapmış olduğu ‘‘Lisanslı olarak okula sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin sportmenlik yönelimi ve sporda saldırganlık-öfke düzeyleri’’ adlı yüksek lisans tezinde İstanbul ilinde ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ve okul takımlarında lisanslı olarak spor yapan 360 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında Sezen Balçıkanlı (2010) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği (ÇBSYÖ) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ortaöğretim öğrencilerinin çok boyutlu sportmenlik ölçeğinden aldıkları puanlar değerlendirildiğinde; ‘‘Kurallara ve Yönetime Saygı’’ ve ‘‘Rakibe Saygı’’ alt boyutlarında sportmenlik yönelimleri orta düzeyde , ‘‘ Sosyal Normlara Uyum’’ ve ‘‘Sporda Sorumluluklara Bağlılık’’ alt boyutlarında ise yüksek düzeyde çıkmıştır.

Balçıkanlı, vd., (2017) yapmış olduğu ‘‘ Kadın Futbolcularda Sportmenlik Yönelimi ‘‘ adlı araştırma 2009–2010 sezonunda 1. Lig, 2. Lig, Bölgesel Lig, Yıldızlar ve Gençler Ligi kategorilerinde oynayan ve yaş ortalamaları 17.56 olan toplam 231 kadın futbolcudan oluşmaktadır. Kadın futbolundaki sportmenlik yöneliminin daha çok kural temelli formal fair play anlayışı çerçevesinde gerçekleştiğini; davranışların ise hakem otoritesi doğrultusunda, yenme ve yenilme durumlarında değişebileceğini sonucuna ulaşılmıştır.

Güllü ve Şahin’in (2018) yapmış olduğu ‘ Milli Güreşçilerin Sportmenlik Yönelimi Düzeylerini incelemeye yönelik çalışmaya 2018 Avrupa Şampiyonası öncesinde son hazırlık grubundaki 42 milli güreşçi katılmıştır. Ölçek olarak (Vallerand ark, 1997) ve Türkçe’ye uyarlanan (Balçıkanlı, 2010) ‘‘Sportmenlik Yönelim Ölçeği’’ kullanılmıştır. Önlisans-lisans mezunu milli güreşçilerin lise mezunlarına göre sportmenlik yönelimleri daha yüksek olduğu tesbit edilmiştir. Spor yaşının artmasıyla sportmenlik yönelimleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Erkek güreşçilerin kadın güreşçilere göre rakibe daha saygılı olduğunu tespit edilmiştir.

Koç ve Güllü’nün (2016) yapmış olduğu ‘‘ Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi’’ adlı araştırma 2013-2014 eğitim öğretim yılında Erzincan ilin de 550 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının cinsiyet ve yapılan spor branşına göre farklılaştığı görülmüştür. Sportmenlik davranışları ile saldırganlık değeri arasında negatif

yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Temas olmayan takım sporları ile ilgilenen öğrencilerin, diğer spor türleriyle ilgilenen öğrencilerden sportmenlik davranışlarının daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gürpınar ve Kurşun'un (2013) yapmış olduğu "Basketbolcuların ve Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri" adlı araştırma Antalya'da yaşayan yaş ortalaması 22,7 olan 151 basketbol ve 161 futbol branşıyla ilgilenen toplamda 312 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların 141'i kadın, 171'i erkek sporcudan oluşmaktadır. Araştırmada; basketbol ve futbolcuların sportmenlik yönelimlerini yaş, cinsiyet, spor branşı ve spor yaşına göre karşılaştırmıştır. Basketbolcuların futbolculara göre sportmenlik puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. 22 ve üstü yaşa sahip sporcuların sportmenlik puanları, 21 yaş ve altındaki sporculara göre anlamlı farklılık çıkmıştır. Sporcu yaşı ve cinsiyete göre yapılan testlerde anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Burgueno & Medina-Casaubon'un (2020) yapmış olduğu " Sport Education and Sportsmanship Orientations: An Intervention in High School Students" adlı araştırmaya 74 kişi deney grubu ve 74 kişi kontrol grubu olarak 148 kişi katılmıştır. Çalışmaya başlamadan önce Sportmenlik Yönelim puanları ölçülmüştür. 16 haftalık spor eğitim modeliyle deneye grubu basketbol dersi eğitimi almıştır. Bu model, öğrencilerin hem teorik hem de pratik spor bilgilerini geliştirmeyi, takım çalışması, liderlik ve sportmenlik gibi becerileri kazandırmayı amaçlamıştır. 16 hafta sonunda deney grubu öğrencileri sosyal normlara saygı, kurallara ve hakemlere saygı, tam bağlılık ve rakibe saygı gibi sportmenlik yönelimlerinde anlamlı iyileşmeler gözlenmiştir. Kontrol grubu öğrencilerinde anlamlı değişiklikler görülmemiştir.

Lee, vd., (2007) yapmış olduğu " Development of the Attitudes to Moral Decision Making in Youth Sport Questionnaire (AMDYSQ)" adlı araştırmaya 144 kadın ve 223 erkek sporcu katılmıştır. Araştırma verilerinin ışığında genç sporcuların ahlaki karar verme süreçlerine yönelik tutumlarını ölçmek için geliştirdikleri ankette, takım sporlarıyla ilgilenen sporcuların sportmenlik yönelimi sergileme davranışlarının bireysel sporlarla ilgilenen sporculardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Proios'un (2011) yapmış olduğu "Relationship between Student Perceived Conduct in Physical Education Settings and 'Unfair' Play" adlı araştırma Yunanistan'da 326 erkek,398 kadın toplamda 724 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilerin 266 ortaokul,458 lise düzeyinde eğitim almaktadır. Çalışmada beden eğitimi dersinde öğrencilerin algıları ve

sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın verileri ışığında kadın sporcuların sportmenlik düzeyi puanları erkek sporculardan daha yüksek çıkmıştır.

Lyons'un (2013) yapmış olduğu "Moral Reasoning of Collegiate Athletes and Intramural Sport Athletes: An Investigation of the Influence of Religiosity, Gender, and Type of Sport Played" başlıklı yüksek lisans tezi, Amerika'nın Ohio State Üniversitesi'nde eğitim alanında hazırlanmıştır. Araştırmaya üniversitede eğitim gören 211 sporcu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, üniversite sporcularının sportmenlik yönelim düzeylerini, dindarlık, cinsiyet ve spor türü açısından incelemektedir. Araştırmanın sonuna da takım sporları ve bireysel sporlar arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Takım sporlarıyla uğraşan sporcuların, bireysel sporlarla uğraşanlara göre daha yüksek sportmenlik yönelimi sergilediği tespit edilmiştir. Kadın sporcuların sportmenlik yönelim puanları, erkek sporculara göre daha fazla çıkmıştır. Yaşın sportmenlik yönelim puanlarında belirgin bir etkisi bulunmamıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada genel tarama modeli kullanılmış olup, bu model mevcut durumu olduğu gibi yansıtmayı amaçlamaktadır. Tarama modeli geçmişte veya şu anda var olan bir durumu olduğu şekliyle betimleyen bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne üzerinde herhangi bir değişiklik veya müdahalede bulunulmaz (Karasar, 2002).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Mersin ilinde bulunan eğitim-öğretim kurumlarında öğrenim gören ve okul sporları müsabakalarına katılan 15,002 öğrenciden oluşmaktadır.

Örneklem büyüklüğü, Sencer (1989) tarafından hazırlanan “farklı büyüklükteki evrenler için % 95 güven düzeyi ve % 5 göz yumulabilir yanılığa göre örneklem büyüklüğü” şeklindeki çizelgesine göre belirlenmiştir. Çizelgede evren büyüklüğü 10000 olan bir araştırmada % 95 güven düzeyine göre örneklem sayısı 370 olarak belirtilmiştir (Çizelge 1). Buna göre örneklem büyüklüğünün artması ile güvenilirlik düzeyi artacağından ve yanılığın düşeceği için, araştırmanın örneklemini Mersin ilinde bulunan resmi ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ve 2023-2024 eğitim öğretim yılında okul spor müsabakalarına katılan 480 öğrenciden oluşturmuştur. Aynı zamanda araştırma Cohen (1988) çalışması referans alınarak G*Power (güç analizi) yapılmış, ulaşılması gereken katılımcı sayısı 343 olarak belirlenmiştir (etki büyüklüğü 0.15, $\alpha=0,05$, güç=0,8).

Tablo 1 Farklı büyüklükteki evrenler için % 95 güven düzeyine göre örneklem büyüklüğü Sencer (1989)

Evren Büyüklüğü	Kesinlik (Göz Yumulabilir Algı)				
Yüzde	%1	%2	%3	%4	%5
1000	*	*	*	375	278
2000	*	*	696	462	322
3000	*	1334	787	500	341
4000	*	1500	842	522	350
5000	*	1622	879	536	357
10.000	4899	1936	964	566	370
20.000	6489	2144	1013	583	377
50.000	8057	2291	1045	593	381
100.000	8763	2345	1056	597	383

3.3. Veri Toplama Araçları

Mersin Üniversitesi Spor Bilimleri Etik Kurulu'nun 29.07.2024 tarih ve 044 sayılı onayı ile Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma ve Uygulama İzinleri Başvuru Modülünden onay işlemi tamamlanıp araştırmaya başlanmıştır. Veriler Mersin ilinde bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerden yüz yüze anket tekniği ile toplanmıştır. Verileri toplama tarihlerinde eğitim öğretim devam etmediğinden dolayı okul müdürleri ve beden eğitimi öğretmenleri ile görüşmeler sağlanıp okul sporları organizasyonlarına katılan öğrenciler ve ailelerinin iletişim bilgilerine ulaşılmıştır. Sporcu ve ailelerine ulaşılarak veli onam formu imzalatılıp, gönüllü olan sporculara anketler yüz yüze uygulanmıştır. Bu süreçte, Helsinki Bildirgesi'nde belirtilen etik ilkeler doğrultusunda hareket edilip, araştırma etik kurallara uygun bir şekilde yürütülmüştür.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu çalışmaya katılan bireylerin demografik verilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Yaş, cinsiyet, spor türü ve sporcu yaşını belirlemeye yönelik 4 soru sorulmuştur.

3.3.2. Sporda Hedef Bağlılığı Ölçeği

Sporda Hedef Bağlılığı Ölçeği, Hollenbeck, Williams ve Klein, (1989) tarafından 9 madde şeklinde geliştirilen, Klein, vd., (2001) tarafından 5 madde şeklinde yeniden düzenlenen, Şenel ve Yıldız, (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan Hedef Bağlılığı Ölçeğinin (HBÖ) spor ortamına uyarlanması ile elde edilmiştir. Tek boyutu bulunan ölçek 5 madden oluşan likert tipidir (1=Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum). Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.64 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Sportmenlik Yönelim Ölçeği

Ölçeğin orijinali Vallerand ve diğerleri (1997) tarafından geliştirilmiş ve Sezen-Balçıklı (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe versiyonu 20 maddeden ve "Sosyal Normlara Uyum (1-5. maddeler)", "Kurallar ve Yönetime Saygı (6-10. maddeler)", "Sporda Sorumluluklara Bağlılık (11-15. maddeler)" ve "Rakibe Saygı (16-20. maddeler)" olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır (Sezen-Balçıklı, 2010). Ölçek beşli derecelerden (1=beni hiç tanımlamıyorum, 2=beni oldukça tanımlıyorum, 3=beni kısmen tanımlıyorum, 4=beni oldukça tanımlıyorum, 5=beni tam olarak tanımlıyorum) oluşan likert tipi bir ölçektir. Bu boyutlardan

alınabilecek en düşük puan 5, en yüksek puan ise 25'dir. Bu bağlamda sportmenlik yöneliminin düşük düzeyi 5-10 puan (1-2), orta düzeyi 11-19 puan (3), yüksek düzeyi ise 20-25 puan (4-5) arasındadır. Ölçeğin Cronbach Alpha değerleri; Sosyal Normlara Uyum için. 86; Kurallara ve Yönetime Saygı için. 83; Sporda Sorumluluklara Bağlılık için. 91; Faktör Rakibe Saygı için. 82 olarak hesaplanmıştır (Sezen-Balçıkanlı, 2010). Bu çalışma kapsamında güvenirlik katsayıları Sosyal Normlara Uyum için. 90; Kurallara ve Yönetime Saygı için. 72; Sporda Sorumluluklara Bağlılık için. 84; Faktör Rakibe Saygı için 0,79 ve ölçeğin tamamı için. 90 olarak hesaplanmıştır

3.4. Verilerin Analizi

Veri analizi SPSS 24 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Okul sporlarına katılım gösteren lise öğrencilerinin hedef bağlılığı ile sportmenlik yönelim puanlarının normallik incelemeleri kapsamında çarpıklık ve basıklık incelemesi gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen incelemeler sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş ve bu çerçevede Lise öğrencilerinin hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanları arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson Korelasyon testi, alt problemlerin analizine yönelik verilerden (cinsiyet, spor türü) iki bağımsız grup ortalamaları arasında karşılaştırmalar için T-testi. ikiden fazla grup ortalamalarının (yaş, sporcu yaşı) analizinde ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma amaçları doğrultusunda toplanan verilerin betimsel ve istatistiksel analiz bulgularına yer verilmiştir. Bu bölümde öncelikle betimsel analiz bulgularına ardından da araştırma sorularını cevaplamak amacıyla gerçekleştirilen istatistiksel analiz bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Betimsel Analiz Bulguları

Araştırma örnekleminin kişisel bilgi değişkenlerinin dağılımları frekans ve yüzde yolu Tablo 2'de görülebileceği gibi incelenmiştir.

Tablo 2 *Araştırma örnekleminin kişisel bilgi değişkenlerinin dağılımları*

Değişken	n	%
Yaş		
14	59	12
15	162	34
16	120	25
17	139	29
Cinsiyet		
Kadın	180	38
Erkek	300	63
Branş		
Bireysel Spor	201	42
Takım Sportu	279	58
Spor Geçmişi		
0-1 yıl	150	31
2-4 yıl	124	26
5-7 yıl	116	24
8 yıl ve üzeri	90	19
Toplam	480	100

Bu çerçevede yukarıda yer alan Tablo 2'de araştırma örnekleminin kişisel bilgi değişkenlerinin dağılımları sunulmuş ve yaş kategorisine göre katılımcıların 59'u (%12) 14 yaş, 162'si (%34) 15 yaş, 120'si (%25) 16 yaş ve 139'u (%29) 17 yaşında olarak dağılım göstermektedir. Cinsiyete göre ise katılımcıların 180'i (%38) kadın, 300'ü (%63) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Spor branşı açısından ise 201 katılımcı (%42) bireysel sporlar ile uğraşırken, 279 katılımcı (%58) takım sporları yapmaktadır. Son olarak da spor geçmişi

değişkeninde katılımcıların 150'si (%31) 0-1 yıl, 124'ü (%26) 2-4 yıl, 116'sı (%24) 5-7 yıl ve 90'ı (%19) 8 yıl ve üzeri spor geçmişine sahip olduğunu belirtmiştir.

4.2. İstatistiksel Analizler

İstatistiksel analizler bölümünde, araştırma amaçları kapsamında oluşturulan problem ve alt problemlere cevap aramak amacıyla gerçekleştirilen istatistiksel analizlerin bulgularına yer verilmiştir. Bu çerçevede öncelikle araştırmanın ölçme araçları betimsel olarak incelenmiş, bununla birlikte verilerin dağılımları ve ölçme araçlarının istatistiksel güvenilirlikleri incelenmiştir.

Tablo 3 *Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi puanlarının ortalamaları, normallik ve güvenilirlik incelemeleri*

Ölçme Aracı	Ortalama $\pm$ SS	Alt-Üst	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach's Alpha
Hedef Bağlılığı	20.2 $\pm$ 3.9	5-25	-0.851	0.627	.643
Sportmenlik Yönelimi	79.8 $\pm$ 13.1	22-100	-1.022	1.687	.900
Sosyal Normlara Uyum	19.6 $\pm$ 5.0	5-25	-0.974	0.436	.904
Kurallara ve Yönetime Saygı	20.0 $\pm$ 3.7	5-25	-1.010	1.399	.725
Sporda Sorumluluklarına Bağlılık	21.6 $\pm$ 3.8	5-25	-1.803	3.878	.848
Rakibe Saygı	18.5 $\pm$ 4.6	5-25	-0.652	0.138	.790

Ortalama skorlar kapsamında elde edilen bulgular incelendiğinde; Hedef Bağlılığı için katılımcıların ortalaması 20,2 (ss $\pm$ 3,9) olarak tespit edilmiş ve bu skor ölçeğin üst yarısında, maksimum puana yakın olarak yer almakta, katılımcıların genel olarak hedeflerine yüksek düzeyde bağlı olduğunu göstermektedir. Sportmenlik Yönelimi ortalaması 79,8 (ss $\pm$ 13,1) olarak tespit edilmiş ve bu skor araştırma örnekleminin yüksek düzeyde sportmenlik kurallarına uyduğuna işaret etmektedir. Sosyal Normlara Uyum alt boyutunun ortalaması 19,6 (ss $\pm$ 5,0) ile katılımcıların sosyal normlara ortalama uyum gösterdiği görülmektedir. Kurallara ve Yönetime Saygı alt boyutu için elde edilen ortalama skor 20,0 (ss $\pm$ 3,7) olmakta ve buna göre katılımcıların kurallara ve yönetime yüksek saygı gösterdiği tespit edilmiştir. Sporda Sorumluluklarına Bağlılık alt boyutunun ortalaması 21,6 (ss $\pm$ 3,8) olarak tespit edilmiş ve buna göre örneklemin sorumluluklarını yüksek derecede yerine getirdiklerini görülmektedir. Son olarak da, Rakibe Saygı alt boyutunun ortalaması 18,5 (ss $\pm$ 4,6) olmakta ve buna göre örneklemin rakiplere karşı saygılı bir tutum sergilendiğini göstermekte buna karşın en düşük ortalama bu alt boyutta elde edilmiştir.

Araştırma verilerinin dağılımlarını incelemek amacıyla gerçekleştirilen normallik değerlendirmesinde ise ölçme araçlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş ve bu çerçevede kriter olarak Hair ve diğerleri (2006) tarafından belirlenen -3, +3 kriteri gözetilmiştir. Araştırmacılar -3 ile +3 arasında elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri verilerin normal dağıldığını ifade ederken bu aralık dışındaki değerler verilerin normal dağılmadığını belirtmektedir. Araştırma verilerinin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde yalnızca Sporda Sorumluluklarına Bağlılık alt boyutunun basıklık değerinin -3 ve +3 aralığında olmadığı, bunun dışındaki bütün ölçme araçlarının bu aralıkta olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak Sportmenlik Yönelimi toplam düzeyinin -3 ile +3 arasında olması ve Sporda Sorumluluklarına Bağlılık alt boyutunda yalnızca basıklık değerinin belirlenen aralığın dışında olmasından dolayı bu sapma göz ardı edilmiş ve verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Ölçme araçlarının normal dağılıma sahip olmasından dolayı araştırmanın istatistiksel analizlerinde parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Son olarak da araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik incelemesi Cronbach's Alpha katsayısı ile belirtilmiştir. Özdamar (2004) Cronbach's Alpha katsayılarının değerlendirilmesinde kullanılan kriterlere göre $\alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değil, $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilir, $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir ve $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir olduğunu ifade etmiştir. Tablo 3'de elde edilen bulgulara göre bütün ölçme araçlarının yeterli düzeyde bir güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4 *Bireysel ve Takım sporu yapanların Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi ortalama puanlarının karşılaştırılması*

Değişken	Brans	n	Ort $\pm$ SS	t	p
Hedef Bağlılığı	Bireysel Spor	201	19.86 $\pm$ 3.78	-1.522	0.129
	Takım Spor	279	20.41 $\pm$ 3.97		
Sportmenlik Yönelimi	Bireysel Spor	201	80.17 $\pm$ 13.65	0.585	0.559
	Takım Spor	279	79.46 $\pm$ 12.79		
Sosyal Normlara Uyum	Bireysel Spor	201	19.63 $\pm$ 5.11	0.131	0.896
	Takım Spor	279	19.57 $\pm$ 4.90		
Kurallara ve Yönetime Saygı	Bireysel Spor	201	20.34 $\pm$ 3.61	1.570	0.117
	Takım Spor	279	19.80 $\pm$ 3.78		
Sporda Sorumluluklarına Bağlılık	Bireysel Spor	201	21.55 $\pm$ 3.69	-0.431	0.667
	Takım Spor	279	21.70 $\pm$ 3.83		
Rakibe Saygı	Bireysel Spor	201	18.66 $\pm$ 4.67	0.619	0.536
	Takım Spor	279	18.39 $\pm$ 4.52		

Yukarıda yer alan Tablo 4'te araştırmanın bireysel ve takım sporu ile hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanlarının ortalama farklılığını tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi bulguları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre bireysel ve takım sporunda mücadele eden sporcuların hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 5 *Bireysel spor bazında cinsiyete göre Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi ortalama puanlarının karşılaştırılması*

Değişken	Cinsiyet	n	Ort $\pm$ SS	t	p
Hedef Bağlılığı	Kadın	100	19.87 $\pm$ 3.83	0.035	0.972
	Erkek	101	19.85 $\pm$ 3.75		
Sportmenlik Yönelimi	Kadın	100	80.52 $\pm$ 15.15	0.357	0.722
	Erkek	101	79.83 $\pm$ 12.05		
Sosyal Normlara Uyum	Kadın	100	19.71 $\pm$ 5.37	0.229	0.819
	Erkek	101	19.54 $\pm$ 4.85		
Kurallara ve Yönetime Saygı	Kadın	100	20.70 $\pm$ 3.82	1.416	0.158
	Erkek	101	19.98 $\pm$ 3.38		
Sporda Sorumluluklarına Bağlılık	Kadın	100	21.48 $\pm$ 4.10	-0.276	0.783
	Erkek	101	21.62 $\pm$ 3.25		
Rakibe Saygı	Kadın	100	18.63 $\pm$ 5.11	-0.081	0.936
	Erkek	101	18.68 $\pm$ 4.21		

Yukarıda yer alan Tablo 5'te ise araştırmanın bireysel spor yapan örneklem grubunun cinsiyete göre hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanlarının ortalama farklılığını tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi bulguları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre bireysel spor yapan kadın ve erkek öğrencilerinin hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanlarının arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 6 *Takım sporu bazında cinsiyete göre Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi ortalama puanlarının karşılaştırılması*

Değişken	Cinsiyet	n	Ort $\pm$ SS	t	p
Hedef Bağlılığı	Kadın	80	20.15 $\pm$ 4.15	-0.689	0.491
	Erkek	199	20.51 $\pm$ 3.90		
Sportmenlik Yönelimi	Kadın	80	83.51 $\pm$ 11.22	3.417	0.001*
	Erkek	199	77.83 $\pm$ 13.05		
Sosyal Normlara Uyum	Kadın	80	20.34 $\pm$ 4.49	1.673	0.095
	Erkek	199	19.26 $\pm$ 5.03		
Kurallara ve Yönetime Saygı	Kadın	80	21.05 $\pm$ 3.44	3.578	0.000*
	Erkek	199	19.30 $\pm$ 3.80		
Sporda Sorumluluklarına Bağlılık	Kadın	80	22.33 $\pm$ 3.30	1.726	0.085
	Erkek	199	21.45 $\pm$ 4.01		
Rakibe Saygı	Kadın	80	19.80 $\pm$ 4.14	3.357	0.001*
	Erkek	199	17.83 $\pm$ 4.55		

*= $p < .05$

Yukarıda yer alan Tablo 6'da, Takım Sporü kapsamında cinsiyet değışkeni ile hedef bağılılığı ve sportmenlik yönelimi puanlarının ortalama farklılığını tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi bulguları yer almaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde, cinsiyet ile Sportmenlik Yönelimi ($t=3.417$, $p=0.001$), Kurallara ve Yönetime Saygı ($t=3.578$, $p<0.001$) ve Rakibe Saygı ($t=3.357$, $p=0.001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılık tespit edilmiştir.

Bu farklılıkların detaylarına bakıldığında, Sportmenlik Yönelimi boyutunda kadın katılımcıların puanları (Ort=83.51, $Ss\pm 11.22$), erkek katılımcılara (Ort=77.83, $Ss\pm 13.05$) göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olmaktadır. Kurallara ve Yönetime Saygı boyutunda da benzer bir durum gözlemlenmiş olup, kadın katılımcılar (Ort=21.05, $Ss\pm 3.44$) erkek katılımcılara (Ort=19.30, $Ss\pm 3.80$) kıyasla daha yüksek ortalama skora sahip olmaktadır. Son olarak da Rakibe Saygı alt boyutunda kadın katılımcıların ölçek skorları (Ort=19.80, $Ss\pm 4.14$), erkek katılımcıların ölçek skorlarından (Ort=17.83, $Ss\pm 4.55$) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olmaktadır.

Diğer taraftan, Hedef Bağlılığı, Sosyal Normlara Uyum ve Sporda Sorumluluklarına Bağlılık boyutlarında ise kadın ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 7 Bireysel spor bazında yaş değişkenine göre Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi ortalama puanlarının karşılaştırılması

Değişken	Yaş	n	Ort $\pm$ Ss	F	p
Hedef Bağlılığı	14	24	18.58 $\pm$ 3.81	2.075	0.105
	15	59	19.39 $\pm$ 3.91		
	16	58	20.12 $\pm$ 3.61		
	17	60	20.58 $\pm$ 3.70		
Sportmenlik Yönelimi	14	24	80.21 $\pm$ 9.55	0.817	0.486
	15	59	78.12 $\pm$ 14.94		
	16	58	80.33 $\pm$ 14.01		
	17	60	82.03 $\pm$ 13.40		
Sosyal Normlara Uyum	14	24	19.38 $\pm$ 4.09	0.212	0.888
	15	59	19.36 $\pm$ 4.78		
	16	58	19.57 $\pm$ 5.60		
	17	60	20.05 $\pm$ 5.37		
Kurallara ve Yönetime Saygı	14	24	21.13 $\pm$ 2.74	1.182	0.318
	15	59	19.76 $\pm$ 3.81		
	16	58	20.17 $\pm$ 3.41		
	17	60	20.75 $\pm$ 3.88		
Sporda Sorumluluklarına Bağlılık	14	24	21.29 $\pm$ 3.32	1.966	0.120
	15	59	20.66 $\pm$ 4.43		
	16	58	22.16 $\pm$ 2.78		
	17	60	21.95 $\pm$ 3.70		
Rakibe Saygı	14	24	18.42 $\pm$ 4.55	0.514	0.673
	15	59	18.34 $\pm$ 4.54		
	16	58	18.43 $\pm$ 5.03		
	17	60	19.28 $\pm$ 4.53		

Yukarıda yer alan Tablo 7’de bireysel spor yapan araştırma grubunun yaş değişkenine göre hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi ortalama puanlarının farklılığını tespiti amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü ANOVA bulgularına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde, bireysel spor bazında hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanlarının arasında yaş grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 8 *Takım sporu bazında yaş değişkenine göre Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi ortalama puanlarının karşılaştırılması*

Değişken	Yaş	n	Ort $\pm$ Ss	F	p
Hedef Bağlılığı	14	35	20.29 $\pm$ 3.92	0.227	0.878
	15	103	20.42 $\pm$ 3.87		
	16	62	20.13 $\pm$ 4.43		
	17	79	20.67 $\pm$ 3.81		
Sportmenlik Yönelimi	14	35	81.14 $\pm$ 10.74	0.249	0.862
	15	103	78.99 $\pm$ 12.93		
	16	62	79.32 $\pm$ 13.30		
	17	79	79.44 $\pm$ 13.20		
Sosyal Normlara Uyum	14	35	20.63 $\pm$ 3.51	0.836	0.475
	15	103	19.50 $\pm$ 4.58		
	16	62	19.00 $\pm$ 5.59		
	17	79	19.63 $\pm$ 5.24		
Kurallara ve Yönetime Saygı	14	35	19.77 $\pm$ 3.45	0.361	0.781
	15	103	20.10 $\pm$ 3.81		
	16	62	19.63 $\pm$ 4.11		
	17	79	19.56 $\pm$ 3.66		
Sporda Sorumluluklarına Bağlılık	14	35	21.26 $\pm$ 3.73	0.270	0.847
	15	103	21.67 $\pm$ 4.25		
	16	62	21.98 $\pm$ 3.24		
	17	79	21.72 $\pm$ 3.78		
Rakibe Saygı	14	35	19.49 $\pm$ 3.71	1.563	0.199
	15	103	17.73 $\pm$ 4.26		
	16	62	18.71 $\pm$ 5.11		
	17	79	18.53 $\pm$ 4.62		

Tablo 8’de ise araştırmanın takım sporu grubunun hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanlarının yaş gruplarına göre farklılığını tespiti amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü ANOVA bulgularına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde, takım sporu bazında hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanlarının arasında yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 9 Bireysel spor bazında Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelim ortalama puanlarının spor geçmişine göre karşılaştırılması

Değişken	Spor Geçmişi	n	Ort $\pm$ Ss	F	p
Hedef Bağlılığı	0-1 Yıl	86	19.71 $\pm$ 3.63	0.204	0.894
	2-4 Yıl	55	19.89 $\pm$ 3.65		
	5-7 Yıl	36	20.28 $\pm$ 4.37		
	8 Yıl ve Üzeri	24	19.71 $\pm$ 3.83		
Sportmenlik Yönelimi	0-1 Yıl	86	78.85 $\pm$ 14.85	1.404	0.243
	2-4 Yıl	55	80.36 $\pm$ 11.08		
	5-7 Yıl	36	79.67 $\pm$ 15.37		
	8 Yıl ve Üzeri	24	85.25 $\pm$ 11.16		
Sosyal Normlara Uyum	0-1 Yıl	86	18.56 $\pm$ 5.66	2.939	0.034*
	2-4 Yıl	55	20.29 $\pm$ 3.86		
	5-7 Yıl	36	19.81 $\pm$ 5.43		
	8 Yıl ve Üzeri	24	21.67 $\pm$ 4.34		
Kurallara ve Yönetime Saygı	0-1 Yıl	86	20.67 $\pm$ 3.67	1.958	0.122
	2-4 Yıl	55	19.62 $\pm$ 3.12		
	5-7 Yıl	36	19.89 $\pm$ 4.27		
	8 Yıl ve Üzeri	24	21.46 $\pm$ 3.12		
Sporda Sorumluluklarına Bağlılık	0-1 Yıl	86	21.24 $\pm$ 4.25	0.730	0.535
	2-4 Yıl	55	21.58 $\pm$ 2.73		
	5-7 Yıl	36	21.61 $\pm$ 4.15		
	8 Yıl ve Üzeri	24	22.50 $\pm$ 2.54		
Rakibe Saygı	0-1 Yıl	86	18.37 $\pm$ 4.98	0.535	0.659
	2-4 Yıl	55	18.87 $\pm$ 3.89		
	5-7 Yıl	36	18.36 $\pm$ 5.24		
	8 Yıl ve Üzeri	24	19.63 $\pm$ 4.35		

*= $p < .05$

Yukarıda yer alan Tablo 9'da araştırmanın bireysel spor yapan öğrencilerin hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi puanlarının spor geçmişine göre farklılığını tespiti amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü ANOVA bulgularına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde, bireysel spor yapan katılımcıların spor geçmişine göre Sosyal Normlara Uyum ($F=2.939$, $p=0.034$) boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Elde edilen bu farklılıklar incelendiğinde; Sosyal Normlara Uyum boyutu bakımından, 8 yıl ve üzeri spor geçmişine sahip katılımcılar ($Ort=21.67$, $Ss\pm 4.34$) en yüksek ölçek skoruna sahip olurken, 0-1 yıl spor geçmişine sahip katılımcılar ise ($Ort=18.56$, $Ss\pm 5.66$) en düşük ölçek skoruna sahip olduğu görülmektedir. Diğer bir taraftan, Hedef Bağlılığı, Sportmenlik Yönelimi ve alt boyutlarında bireysel spor yapan katılımcıların ortalama puanlarında spor geçmişlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 10 *Takım sporları bazında Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelim ortalama puanlarının spor geçmişine göre karşılaştırılması*

Değişken	Spor Geçmişi	n	Ort $\pm$ Ss	F	p
Hedef Bağlılığı	0-1 Yıl	64	18.86 $\pm$ 4.55	5.672	0.001*
	2-4 Yıl	69	20.13 $\pm$ 3.68		
	5-7 Yıl	80	21.16 $\pm$ 3.50		
	8 Yıl ve Üzeri	66	21.29 $\pm$ 3.79		
Sportmenlik Yönelimi	0-1 Yıl	64	79.09 $\pm$ 12.21	0.064	0.979
	2-4 Yıl	69	79.90 $\pm$ 11.24		
	5-7 Yıl	80	79.19 $\pm$ 14.19		
	8 Yıl ve Üzeri	66	79.70 $\pm$ 13.33		
Sosyal Normlara Uyum	0-1 Yıl	64	19.52 $\pm$ 4.69	0.047	0.987
	2-4 Yıl	69	19.42 $\pm$ 5.00		
	5-7 Yıl	80	19.71 $\pm$ 4.92		
	8 Yıl ve Üzeri	66	19.59 $\pm$ 5.06		
Kurallara ve Yönetime Saygı	0-1 Yıl	64	19.84 $\pm$ 3.94	0.555	0.645
	2-4 Yıl	69	20.12 $\pm$ 3.64		
	5-7 Yıl	80	19.36 $\pm$ 4.07		
	8 Yıl ve Üzeri	66	19.95 $\pm$ 3.42		
Sporda Sorumluluklarına Bağlılık	0-1 Yıl	64	21.13 $\pm$ 3.96	0.751	0.522
	2-4 Yıl	69	21.90 $\pm$ 3.03		
	5-7 Yıl	80	21.69 $\pm$ 4.30		
	8 Yıl ve Üzeri	66	22.08 $\pm$ 3.88		
Rakibe Saygı	0-1 Yıl	64	18.61 $\pm$ 3.90	0.163	0.921
	2-4 Yıl	69	18.46 $\pm$ 4.52		
	5-7 Yıl	80	18.43 $\pm$ 4.47		
	8 Yıl ve Üzeri	66	18.08 $\pm$ 5.17		

*= $p < .05$

Yukarıda yer alan Tablo 10'da ise araştırmanın takım sporları yapan öğrencilerin spor geçmişi değişkenine göre hedef bağlılığı ve sportmenlik yönelimi ortalama puanlarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü ANOVA bulgularına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde, spor geçmişine göre Hedef Bağlılığı boyutunda ($F(3,275)=5.672$, $p=0.001$) istatistiksel olarak anlamlı bir ortalama farklılığı tespit edilmiştir.

Elde edilen bu farklılıklar incelendiğinde; Hedef Bağlılığı boyutu bakımından, 8 yıl ve üzeri spor geçmişine sahip katılımcılar ($Ort=21.29$, $Ss=3.79$) en yüksek ölçek skoruna sahipken, 0-1 yıl spor geçmişine sahip katılımcılar ise ($Ort=18.86$, $Ss=4.55$) en düşük ölçek skorlarına sahip olmaktadır.

Diğer bir taraftan, Sportmenlik Yönelimi, Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluklarına Bağlılık ve Rakibe Saygı boyutları açısından

katılımcıların ölçme araçları ve spor geçmişleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 11 *Bireysel spor bazında Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi puanları arasındaki ilişkiye dair analiz bulguları*

Değişken	1	2	3	4	5	6
1. Hedef Bağlılığı	1	,279**	,180*	,162*	,361**	,209**
2. Sportmenlik Yönelimi		1	,803**	,782**	,735**	,861**
3. Sosyal Normlara Uyum			1	,456**	,365**	,613**
4. Kurallara ve Yönetime Saygı				1	,568**	,565**
5. Sporda Sorumluluklarına Bağlılık					1	,520**
6. Rakibe Saygı						1

*= $p<.01$, = $p<.05$

Yukarıda yer alan Tablo 11’de, araştırmanın bireysel spor yapan öğrenciler kapsamında hedef bağlılığı ve sportmenlik yöneliminin birbirleriyle olan istatistiksel anlamlı ilişkilerinin tespiti amacıyla gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizi bulguları yer almaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde, Hedef Bağlılığı ile diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre Hedef Bağlılığı ile Sportmenlik Yönelimi ($r=,279$, $p<0,01$), Sosyal Normlara Uyum ($r=,180$, $p<0,05$), Kurallara ve Yönetime Saygı ($r=,162$, $p<0,05$), Sporda Sorumluluklarına Bağlılık ($r=,361$, $p<0,01$) ve Rakibe Saygı ($r=,209$, $p<0,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı, doğru orantılı ve zayıf yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgulara göre katılımcıların hedef bağlılıkları arttıkça sportmenlik yönelimleri ve alt boyut puanlarında artış göstermekte veya tam tersi şekilde hedef bağlılığı azaldıkça sportmenlik yönelimleri ve alt boyut puanlarında azalış göstermektedir.

Tablo 12 *Takım sporu bazında Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi puanları arasındaki ilişkiye dair analiz bulguları*

Değişken	1	2	3	4	5	6
1. Hedef Bağlılığı	1	,355**	,298**	,255**	,445**	,092
2. Sportmenlik Yönelimi		1	,774**	,778**	,715**	,735**
3. Sosyal Normlara Uyum			1	,436**	,414**	,392**
4. Kurallara ve Yönetime Saygı				1	,499**	,469**
5. Sporda Sorumluluklarına Bağlılık					1	,310**
6. Rakibe Saygı						1

*= $p<.01$, = $p<.05$

Yukarıda yer alan Tablo 12'de ise araştırmanın takım sporları yapan öğrenciler kapsamında hedef bağlılığı ve sportmenlik yöneliminin birbirleriyle olan istatistiksel anlamlı ilişkilerinin tespiti amacıyla gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizi bulguları yer almaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde, Hedef Bağlılığı ile diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, Hedef Bağlılığı ile Sportmenlik Yönelimi ($r = ,355$, $p < 0,01$), Sosyal Normlara Uyum ($r = ,298$, $p < 0,01$), Kurallara ve Yönetime Saygı ($r = ,255$, $p < 0,01$), ve Sporda Sorumluluklarına Bağlılık ($r = ,445$, $p < 0,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı, doğru orantılı ve zayıf yönlü ilişki tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Rakibe Saygı ($r = ,092$, $p = ,123$) ile Hedef Bağlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Elde edilen bu bulgulara göre, katılımcıların Hedef Bağlılıkları arttıkça Sportmenlik Yönelimleri ve bu boyutlarla ilişkili diğer değişkenlerde de artış gözlemlenmekte, Hedef Bağlılığı azaldıkça ise Sportmenlik Yönelimleri ve bu boyutlarla ilişkili diğer değişkenlerde de azalma görülmektedir. Buna karşın Sportmenlik Yönelimi alt boyutlarından Rakibe Saygı ile Hedef Bağlılığı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > 0,05$).

Araştırma grupları kapsamında elde edilen bulgular karşılaştırıldığında takım sporu yapan örneklem grubunun ilişkilerinin bireysel spor yapan katılımcılara göre daha güçlü olmaktadır. Buna karşın bireysel spor yapan örneklem grubunda hedef bağlılığı ile sportmenlik yönelimi ve bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi bulunurken, takım sporu yapan örneklem grubunda hedef bağlılığı ile rakibe saygı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi tespit edilememiştir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Bu araştırma bireysel ve takım sporu yapan lise öğrencilerinde hedef bağlılığı ve sportmenlik yöneliminin incelenmesidir. Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular ile birlikte belirlenen ana problem ve alt problemler ele alınarak tartışılmıştır.

5.1. Bireysel ve Takım Spor Yapan Lise Öğrencilerinin Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi Puanlarının Karşılaştırılması (1. ve 2. Alt Problem)

Araştırmanın spor branşı değişkeni ile ölçme araçları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ortalama farklılıklarının tespiti amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarından elde edilen bulgulara göre spor branşı ile ölçme araçları puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Bireysel ve takım sporu yapan lise öğrencilerinin hedef bağlılığı puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını gösteren çalışmalar literatür de mevcuttur. Güney vd., (2021)'in farklı branşlar da toplam 329 sporcu (194'ü erkek,135'i kadın) üzerine yaptıkları çalışmalarda takım sporu ve bireysel spor yapma durumuna göre hedeflerine bağlılık durumları arasında anlamlı farklılık tespit etmemişlerdir. Sandler'in (2002) yapmış olduğu çalışmada kadınların ve erkeklerin hedef bağlılığı puanları arasında belirgin bir fark bulunmamış, benzer düzeyde hedef bağlılığı olduğunu göstermiştir. Belirtilen sonuçların aksine çalışmamızı desteklemeyen araştırmalar da literatür de mevcuttur. Özcan'ın (2020) yapmış olduğu çalışmada takım sporu yapan sporcuların hedef bağlılığı, bireysel sporculara göre daha yüksek çıkmıştır. Lyons'un (2013) sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada takım sporlarıyla uğraşan sporcuların, bireysel sporlarla uğraşanlara göre daha yüksek sportmenlik yönelimi sergilediği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, bireysel ve takım sporları yapan lise öğrencilerinin hedef bağlılığı ölçeği sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Takım sporları yapan öğrencilerin hedef bağlılığı ölçeğinden aldıkları ortalama puan (20.41 ± 3.97), bireysel spor yapan öğrencilerin ortalama puanından (19.86 ± 3.78) daha yüksek olmasına rağmen bu fark istatistiksel açıdan anlamlı kabul edilmemiştir. Bu durum, bireysel ve takım sporları arasında hedef bağlılığı seviyeleri açısından fark olmamasının, sporcunun yaptığı spor dalından bağımsız olarak benzer psikolojik faktörlerden (örneğin, kaygı, stres, motivasyon) etkilendiği fikrini desteklemektedir.

Her iki spor dalında yer alan öğrenciler de sosyal ve psikolojik faktörlerin etkisi altında benzer tepkiler verebilirler. Branş farkı gözetmeksizin, spor yapan öğrencilerin hedef bağlılıkları üzerinde stres, kaygı ve motivasyon gibi psikolojik etmenler önemli rol oynayabilir. Aynı zamanda, ekonomik ve sosyokültürel yapılar da bu bağlılık düzeyini etkileyebilir. Rader (2005) tarafından yapılan çalışmada da belirtildiği gibi sporcuların psikolojik faktörlerle başa çıkma şekilleri, ekonomik ve sosyal koşulların spor yapma deneyimi üzerindeki etkisi ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, spor branşı ne olursa olsun, öğrencilerin hedeflerine olan bağlılıklarının bu tür çevresel ve bireysel faktörlerle şekillendiği söylenebilir.

5.2. Bireysel ve Takım Spor Yapan Lise Öğrencilerinin Cinsiyetleri ile Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi Puanlarının Karşılaştırılması (3. ve 4. Alt problem)

Araştırmanın 3 ve 4. alt problemini kapsayan bağımsız örneklem t-testi analiz sonuçlarına göre cinsiyet dağılımında öğrencilerin ölçme araçlarına verdikleri cevaplara bakıldığında, takım sporu yapan kadın öğrencilerin sportmenlik davranış düzeylerinin, erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Diğer taraftan bireysel spor yapan kadın ve erkek öğrencilerin ölçme araçlarına verdiği cevaplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Literatür incelendiğinde çalışmamızı destekleyen araştırmalar mevcuttur. Salim'in (2018) 145 sporcu (69 kadın, 76 erkek) üzerinde yaptığı çalışmada hedef bağlılığı ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir. Yıldız'ın (2019) yapmış olduğu çalışmada hedef bağlılığının cinsiyete göre farklılık göstermediği tespit etmiştir. Takım sporu yapan kadın öğrencilerin sportmenlik davranış düzeylerini, erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu belirten çalışmalar da literatürde mevcuttur. Örneğin, Türkmen ve Varol'un (2015) 603 öğrenci (303 kadın, 300 erkek) ile gerçekleştirmiş olduğu araştırmada takım sporu yapan kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek sportmenlik davranışına sahip olduğunu belirtmiştir. Tsai ve Fung'un (2005) basketbol ve voleybol oynayan 302 lise öğrencisinde gerçekleştirdiği araştırmada, erkek oyuncuların kadın oyunculara kıyasla daha düşük sportmenlik davranışı sergiledikleri ortaya çıkmış, kadınların sportmenlik algı ve davranışlarını erkeklere göre daha çok önemseyişini tespit etmişlerdir. Koç ve Karabudak'ın (2017) yaptığı çalışmada, erkek öğrencilerin sportmenlik davranışlarının genel olarak kadın öğrencilere göre düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Türkmen ve Varol'un (2015) yaptığı çalışmada da takım sporu yapan kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha fazla sportmen olduklarını ve kadın öğrencilerin sportmen olmayan davranışları sergilemekten kaçındıkları görülmüştür. Çalışmamız da 'Kurallara ve Yönteme Saygı' ve 'Rakibe Saygı' alt boyutunda sporcuların

sportmenlik yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığı işaret etmektedir ($p<0,05$). Kulaber'in (2021) yapmış olduğu çalışmada kurallara ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutunda, kadın öğrencilerinin sportmenlik düzeyleri arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık olduğunu belirtmiştir. Belirtilen sonuçların aksine çalışmamızı desteklemeyen araştırmalar da literatürde mevcuttur. Konur'un (2019) 381 farklı branşlarda bireysel ve takım sporu yapan sporcular üzerinde yaptığı çalışmada, kadın ve erkek sporcuların sportmenlik yönelim puanlarının birbirine benzer olduğunu belirtmiştir. Ulukan (2021) çeşitli dövüş sporlarıyla ilgilenen öğrencilerin sportmenlik yönelimlerinin "Sporda Sorumluluklara Bağlılık" ve "Rakibe Saygı" alt boyutlarında cinsiyete göre erkeklerin puanlarının yüksek olduğu ve erkeklerin kadınlara oranla daha sportmen olduğunu bildirmiştir. Bunun sebebi olarak erkeklerin dövüş sporlarında daha profesyonelce yaklaşması ve kadın sporcuların duygusallığa bağlı olarak kazanma hırslarının daha fazla olması ve bunun sonucu olarak kadınların erkeklere göre daha fazla negatif davranışlar sergileyebileceğini belirtmiştir..

Sonuç olarak, bireysel ve takım sporları yapan öğrencilerin cinsiyetleri ile ölçme araçlarının ortalama farkları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bireysel spor yapan öğrenciler arasında cinsiyete dayalı farkların görülmemesi, bireysel sporların doğası gereği performansın büyük ölçüde sporcunun kişisel çabalarına, yeteneklerine ve disiplinine dayanmasıyla açıklanabilir. Bireysel sporlar, özellikle rekabetin kişinin kendini geliştirmesi üzerine kurulu olması nedeniyle, cinsiyet farklarından ziyade mental dayanıklılık, strateji ve teknik becerilerin ön plana çıktığı branşlar olabilir. Örneğin, bazı bireysel spor dallarında kas gücünden çok zihin gücü ve strateji belirleyici faktör olabilir. Bu durum, kadın ve erkek sporcular arasında performans farkının daha az belirgin olmasına yol açabilir.

Öte yandan, takım sporlarında, özellikle "Sportmenlik Yönelimi", "Kurallara ve Yönteme Saygı" ve "Rakibe Saygı" gibi alt boyutlarda kadın sporcuların erkek sporculardan daha yüksek puanlar alması dikkat çekicidir. Bu sonuç, toplumun kadınlardan daha nazik, saygılı ve kurallara uygun davranmasını bekleyen toplumsal cinsiyet normları ile uyumlu olabilir. Kadın sporcuların takım içinde daha uyumlu davranışlar sergilemeleri, toplumsal rollerin de etkisiyle, disiplin ve otoriteye daha fazla önem vermeleri, bu farkın ortaya çıkmasına neden olabilir. Nitekim araştırmalar kadınların takım sporlarında daha uyumlu, işbirlikçi ve kurallara saygılı davranışlar sergilediklerini öne sürmektedir. Bu nedenle, takım sporlarında kadın sporcuların daha fazla işbirliği, kurallara bağlılık ve rakibe saygı gösterme eğiliminde olmaları, onların toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanabilecek bir farklılık olarak değerlendirilebilir.

5.3.Bireysel ve Takım Spor Yapan Lise Öğrencilerinin Yaşları ile Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi Puanlarının Karşılaştırılması (5. ve 6. Alt problem)

Araştırmanın 5. ve 6.alt problemini kapsayan tek yönlü ANOVA bulguları sonuçlarına göre öğrencilerin yaş değişkeni ile ölçme araçlarına verdikleri cevaplara bakıldığında hem bireysel spor hem de takım sporu yapan öğrencilerin ölçme araçlarına verdikleri cevaplar ile yaş değişkeni açısından arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Bireysel ve takım sporu yapan öğrencilerin yaşlarına göre ölçme araçlarına verdikleri puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunamamış olup çalışmamızı destekleyici araştırmaların literatürde olduğu anlaşılmıştır. Örneğin, Salim'in (2018) 145 sporcu (69 kadın, 76 erkek) üzerinde yaptığı çalışmada hedef bağlılığı ve yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir. Süleymanoğulları, vd., (2021) yaptığı çalışmada Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin yaşları ile hedef bağlılığı ölçeği ortalama puanı arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Çekceoglu'nun (2019) yapmış olduğu çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin hedef bağlılık toplam puanları ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Ilıkkan'ın (2021) yapmış olduğu çalışmada sporcuların hedef bağlılığı puanlarının ve hedef yönelimlerinin yaş değişkeni ile anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Özkan'ın (2021) yaptığı çalışmada hentbol oynayan sporcuların yaş değişkenine göre, sportmenlik yönelimi ölçeği ve alt boyutlara (sosyal normlara uyum, kurallar ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı) ait puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığını göstermiştir. Konur'un (2019) 381 farklı branşlarda bireysel ve takım sporu yapan sporcular üzerinde yaptığı çalışmada, yaş değişkenine göre sportmenlik yönelimi ölçeği ve alt boyutlara göre anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir. Gürpınar ve Kurşun'un (2013) Futbolcuların ve Basketbolcuların sportmenlik yönelimini puanlarının incelediği çalışmada yaşa göre sportmenlik yöneliminde bir farklılığa rastlamamışlardır. Şahin (2023) Hokey sporcularının sportmenlik yönelimlerini incelediği çalışmasında yaş değişkenine göre bir farklılık saptamamıştır. Lyons'un (2013) 211 sporcu ile yapmış olduğu çalışmada yaş ile sportmenlik puanları arasında belirgin bir farklılaşma tespit edememiştir. Belirtilen sonuçların aksine çalışmamızı desteklemeyen araştırmalar da literatürde mevcuttur. Yıldız'ın (2019) yapmış olduğu çalışmada yaş ve hedef bağlılığı arasında negatif yönde ilişkinin olduğu, sporcularının zamana bağlı beklentilerinin azaldığını, yaşı ilerlemiş olan sporcunun hedef belirlemekten vazgeçtiği, hedeflerine olan bağlılıklarının düştüğünü belirtmiştir. Kotan'ın (2004) yapmış olduğu çalışma 889 kişi üzerinde gerçekleştirilmiş olup, sportmenlik yönelimi

ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Sandler'in (2002) yapmış olduğu çalışmaya yaş faktörü için bakıldığında, yaşı büyük öğrenciler, genç öğrencilere göre daha yüksek düzeyde hedef bağlılığı göstermiştir. Uluç'un (2021) yapmış olduğu çalışmasında farklı spor dallarında ki öğrencilerin hedef bağlılıklarının yaş faktörüne göre bazı değişiklikler gösterdiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak, bireysel ve takım sporu yapan öğrencilerinin puanlarının yaş gruplarına göre ölçe araçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, yaşın sporcuların hedef bağlılığı ve sportmenlik düzeyleri üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını ortaya koymaktadır. Araştırmada, öğrencilerin hangi spor branşıyla ilgilendiklerine bakılmaksızın, hedeflerine olan bağlılıkları ve sportmenlik yönelimlerinin zamana bağlı olarak belirgin bir değişim göstermediği saptanmıştır. Bu da yaş dışında, bireylerin spor yaşamlarında hedeflerine olan bağlılıklarını ve sportmenlik düzeylerini etkileyen başka faktörlerin de rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Araştırmacılar, yaşları birbirine yakın olan öğrencilerin benzer hedeflere sahip olabileceğini ve bu hedeflere ulaşma konusundaki arzularının ve motivasyonlarının aynı seviyede olabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu nedenle yaşın, hedef bağlılığı ve sportmenlik düzeylerinde bir farklılık yaratmadığı düşünülmektedir. Ancak, sporcuların tecrübeleri, kişisel özellikleri, antrenman düzenleri, sosyo-ekonomik koşulları ya da motivasyon kaynakları gibi başka faktörlerin bu süreçte daha etkili olabileceği dikkate alınmalıdır.

5.4 Bireysel ve Takım Spor Yapan Lise Öğrencilerinin Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi Puanlarının Spor Geçmişi Açısından Karşılaştırılması (7. ve 8. Alt problem)

Araştırmanın 7 ve 8. alt problemini kapsayan tek yönlü ANOVA analiz sonuçlarına göre spor yaşı dağılımında öğrencilerin ölçe araçlarına verdikleri cevaplara bakıldığında, bireysel spor yapan katılımcıların spor yaşı ile ölçe araçlarından yalnızca Sosyal Normlara uyum ($p = 0,034$) boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Elde edilen bu fark 8 yıl ve üzeri spor yaşına sahip katılımcılar ($ort = 21,67$) en yüksek ortalamaya sahip iken, 0-1 yıl spor yaşına sahip katılımcılar ($ort = 18,56$) en düşük ortalamaya sahip olmaktadır. Takım sporu yapan katılımcıların spor yaşı ile ölçe araçlarından yalnızca Hedef Bağlılığı ($p = 0,001$) boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Elde edilen bu fark 8 yıl ve üzeri spor yaşına sahip katılımcılar ($ort = 21,29$) en yüksek ortalamaya sahip iken, 0-1 yıl spor yaşına sahip katılımcılar ($ort = 18,86$) en düşük ortalamaya sahip olmaktadır.

Bireysel spor yapan öğrenciler için çalışmamızı destekleyici araştırmalar literatürde bulunmaktadır. Örneğin, Salim'in (2018) 145 oryantiring sporcusu üzerinde yaptığı çalışmada

spor yaşı ve hedef bağıllığı değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir, ancak spor yaşı arttıkça hedef bağıllığı ortalama puanlarının yükseldiğini bildirmiştir. Kara'nın (2022) bilek güreşi sporcuları üzerinde yaptığı çalışmada spor yaşı ile hedef bağıllığı arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı bulunmadığı bildirmiştir. Süleymanoğulları'nın (2021) yaptığı çalışmada sporcuların Curling deneyim süreleri ile hedefe bağıllıkları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olmadığı ancak, 1-3 yıl arası Curling yapan sporcuların ortalama puanları 4 yıl ve üzeri grubu ortalama puanlarından daha yüksek olduğu bildirmiştir. Üstek'in (2023) 499 sporcu üzerinde yaptığı çalışmada, yıldızlar kategorisinde spor yaşı ile sportmenlik yöneliminin "Sosyal Normlara Uyum" alt boyutu ve "Sporda Sorumluluklara Bağlılık" alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit etmiştir. Güllü'nün (2018) 227 sporcu (77 kadın, 150 erkek) üzerinde yaptığı araştırmada sporcu yaşı ile sportmenlik yönelim ölçeğinin "Sosyal Normlara Uyum" alt boyutu, "Kurallara ve Yönetime Saygı" alt boyutu ve "Rakibe Saygı" alt boyutu anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağı incelendiğinde, 1-5 spor yaşı kategorisinde yer alan sporcuların puanları, 11-15 spor yaşı kategorisinde yer alan sporcuların puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Belirtilen sonuçların aksine çalışmamızı desteklemeyen araştırmalar da literatürde mevcuttur. Şahin'nin (2023) 97 hokey sporcusu üzerinde yaptığı araştırmada sporcu yaşı ile sportmenlik yönelim ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanların istatistiksel açıdan farklılaşmadığını belirtmiştir. Moral'in (2020) 330 sporcu (194 bireysel spor, 136 takım sporu) üzerinde yaptığı araştırmada bireysel sporcuların spor yaşına bağlı olarak sportmenlik yönelim puanlarında farklılaşmadığını tespit etmiştir. Takım Sporları için çalışmamızı destekleyici çalışmalara literatürde bulunmaktadır. Zhang, vd., (2023) tarafından 196 futbol ve hokey sporcusu ile yaptığı çalışmada, sporcuların spor deneyimleri arttıkça, hedeflerine olan bağıllıklarının arttığını bildirmiştir. Dikme'nin (2021) 1.lig kadın hentbol takımlarında oynayan 117 sporcu ile yapılan araştırmada sporcuların sportmenlik yönelimi ölçeği ve alt boyutlarından aldığı puanların istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmüştür. Gürpınar ve Kurşun'nun (2013) 312 sporcu (141 kadın, 171 erkek) üzerinde yaptığı çalışmada, Futbolcuların ve Basketbolcuların sporcu yaşı ile sportmenlik yönelim ölçeği ve alt boyutunda ki ortalama puanların anlamlı şekilde farklılaşmadığını bildirmiştir.

Sonuç olarak, bireysel ve takım sporları yapan öğrenciler arasında spor yaşı ile kullanılan ölçme araçları (hedef bağıllığı ve sportmenlik yönelimi ölçekleri) açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sporcuların spor yaşları arttıkça, müsabakalarda kazandıkları deneyimler sayesinde spora olan bağıllıklarının ve inançlarının artması beklenmektedir. Özellikle bireysel sporcular, yıllar içinde kazandıkları tecrübe ile birlikte agresiflik seviyelerini

azaltarak daha sportmen davranışlar sergilemeye başlayabilirler. Bu süreç, sporcuların müsabaka deneyimlerini artırmalarına ve spor branşlarından elde ettikleri başarıların değerini daha iyi kavramalarına yol açmaktadır. Dolayısıyla, bu başarıların ve deneyimlerin artması, sporcuların hedeflerine olan bağlılıklarını da olumlu yönde etkileyebilir; çünkü daha fazla deneyim kazanan bir sporcu, yüksek motivasyon ve kararlılıkla hedeflerine ulaşmak için daha fazla çaba sarf eder.

Ancak, literatürdeki bazı araştırma sonuçları ile bu çalışmanın bulguları arasında tutarsızlıklar da bulunmaktadır. Bu farklılıklar, araştırmaların yapıldığı spor grupları, sporcuların yer aldıkları lig veya klasmanlar, spordan beklentileri, sporla ne kadar süre ilgilendikleri ve spora ayırdıkları zaman gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanıyor olabilir. Örneğin, bazı çalışmalar spor yaşı ilerledikçe sporcuların gerçekçi hedefler belirlemekten vazgeçtiklerini ve bu durumun hedef bağlılıklarının azalmasına neden olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, sporcuların yaş aldıkça motivasyonlarını kaybetmeleri veya spordan beklentilerinin değişmesiyle ilişkilendirilebilir.

5.5. Bireysel ve Takım Sporu Yapan Lise Öğrencilerinin Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimleri Arasındaki İlişkiler (9. ve 10. Alt problem)

Araştırmanın 9 ve 10. alt problemini kapsayan bireysel ve takım sporu yapan öğrencilerin, ölçme araçlarının birbirleriyle olan istatistiksel ilişkilerinin tespiti amacıyla yapılan Pearson korelasyon analiz sonuçları incelendiğinde, bireysel ve takım sporu yapan öğrencilerin hedef bağlılığı, sportmenlik yönelimi ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Yıldız'ın (2019) yapmış olduğu çalışmada, sporcuların hedef bağlılığı ile sportmenlik yönelim puanları arasında pozitif yönlü ilişki tespit etmiş, hedeflerine bağlı olan sporcuların sportmenlik değerine uygun davranışlar sergilemek için çaba gösterdiğini belirtmiştir. Bireysel spor yapan öğrencilerle ilgili olarak yapılan çalışmamızda, Hedef Bağlılığı ile Sportmenlik Yönelimi arasında pozitif ve anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Bu ilişki, öğrencilerin hedeflerine ulaşmak için sergiledikleri sportmenlik yönelimini güçlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca, Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluklarına Bağlılık, ve Rakibe Saygı arasında da anlamlı, doğru orantılı ve zayıf yönlü korelasyon ilişkileri tespit edilmiştir. Bu bulgular, bireysel sporcuların hedeflerine ulaşmak için sadece kendi başarılarına odaklanmadıklarını, aynı zamanda sportmenlik çerçevesinde sorumluluk bilinciyle hareket ettiklerini ortaya koymaktadır. Bireysel sporcular, müsabaka sırasında stratejilerini kişisel yetenekleri, psikolojik faktörler ve bireysel çabaları ile birleştirerek, sportmenlik

anlayışını adil oyun ruhu içinde şekillendirirler. Bu durum, bireysel sporcuların kendi başarılarına ulaşırken etik değerlere ve fair-play anlayışına bağlı kalmalarını sağlar. Sportmenlik, bireysel başarıdan ödün vermeden, adil bir rekabet içerisinde olunabileceğini gösterir.

Takım sporları yapan öğrenciler bazında ise Hedef Bağlılığı ile Sportmenlik Yönelimi arasında daha yüksek bir korelasyon tespit edilmiştir. Bu ilişki, takım sporcularının bireysel performanslarının yanı sıra, takımın başarısına olan bağlılıklarını da artıran bir faktör olarak sportmenlik yönelimiyle güçlü bir bağa sahip olduğunu gösterir. Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı ve Sporda Sorumluluklarına Bağlılık arasında da anlamlı, doğru orantılı ve zayıf yönlü korelasyon ilişkileri tespit edilmiştir. Bu bulgular, takım sporcularının hem takımın hem de kendi performanslarını göz önünde bulundurarak, ortak hedeflere ulaşma yolunda takım ruhu ve işbirliği içinde hareket etmelerinin önemini vurgulamaktadır. Takım sporları, sadece sporcunun kendisinin değil, takım arkadaşlarının da başarılı olmasına odaklanır ve bu süreçte birbirlerine olan saygı, dayanışma ve uyumun önemi büyüktür. Takım sporcuları için ortak hedeflere ulaşmak, bireysel sporlara göre daha karmaşık bir süreçtir çünkü bireysel başarıdan ziyade takımın genel performansı göz önünde bulundurulur. Bu bağlamda, sporcuların birbiriyle etkili bir şekilde işbirliği yapması, karşılıklı saygı geliştirmesi ve takım ruhunu koruyarak kolektif bir çaba sergilemesi, sportmenlik yönelimini güçlendiren faktörlerdir. Örneğin, bir sporcu hata yaptığında, takım arkadaşlarının bu hatayı telafi etmeye çalışması ve birbirlerini desteklemeleri, sportmenliğin takım içindeki en önemli yansımalarından biridir. Bu dayanışma ve destek, takım sporlarında sportmenliğin önemli bir yapı taşıdır. Ayrıca, takım sporcularının rakiplerine karşı adil ve saygılı bir şekilde mücadele etmeleri, yalnızca bireysel değil aynı zamanda takımın sportmenlik anlayışını da yüceltir.

Sonuç olarak, hem bireysel hem de takım sporları yapan sporcuların sportmenlik anlayışı üzerinde, hedeflerine olan bağlılık ve sporda sergiledikleri sorumluluk bilinci önemli rol oynamaktadır. Bireysel sporcular için kişisel hedeflerine ulaşmak sportmenlik yönelimini beslerken, takım sporcuları için hem bireysel performans hem de takımın başarısı sportmenlik anlayışını şekillendiren unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

1. Bireysel sporlar ile takım sporları yapanlar arasında Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Her iki sporcu grubunda puanlar benzer çıkmıştır.
2. Cinsiyet açısından takım sporu yapan sporcuların Sportmenlik Yönelimleri, Kurallara ve Yönetime Saygı ile Rakibe Saygı alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermektedir. Kadın sporcuların bu alt boyutlardaki puan ortalamaları, erkek sporculara göre daha yüksek çıkmıştır.
3. Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi puanları yaşa göre farklılaşmamaktadır.
4. Bireysel spor yapan katılımcıların spor geçmişine göre Sosyal Normlara Uyum boyutu puanlarında, 8 yıl ve üzeri spor geçmişine sahip katılımcıların puanları anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır.
5. Takım sporu yapan katılımcıların spor geçmişine göre Hedef Bağlılığı boyutu puanlarında, 8 yıl ve üzeri spor geçmişine sahip katılımcıların puanları anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır.
6. Bireysel sporlar ile takım sporları yapanlarda arasında Hedef Bağlılığı ve Sportmenlik Yönelimi puanları arasında anlamlı, doğru orantılı ve zayıf yönlü korelasyon ilişkileri tespit edilmiştir. Sadece takım sporu bazında Rakibe Saygı ile Hedef Bağlılığı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

6.2. Öneriler

1. Bu çalışma Mersin ilindeki 14-17 yaş arasındaki lisede öğrenim gören okul sporları müsabakalarına katılan sporcuları kapsamaktadır. Farklı örneklem grupları ile çalışmalar yapılması önerilebilir.
2. Çalışmanın profesyonel sporcular üzerinde yapılması önerilebilir.
3. Bu araştırmanın farklı demografik değişkenler kullanılarak yenilenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Atasü, T. (2004). Futbol açısından ülkemizde ve dünyada doping konusuna genel bakış. T. Atasü (Ed.), *Doping ve futbolda performans artırma yöntemleri* (s. 15-24). Form Reklam Hizmetleri.
- Ateş, E. (2022). *Bireysel ve takım sporu yapan bireylerde zihinsel antrenmanın zihinsel dayanıklılığa etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Austin, J. T., & Vancouver, J. B. (1996). Goal constructs in psychology: Structure, process, and content. *Psychological Bulletin*, 120(3), 338–375.
- Ayan, S. (2006). Şiddet ve fanatizm. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 191-209.
- Bandura, A., & Schunk, D. H. (1981). Cultivating competence, self-efficacy, and intrinsic interest through proximal self-motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41(3), 586.
- Başer, E. (1998). *Uygulamalı spor psikolojisi* Remzi Kitabevi.
- Bayraktar, B., & Kurtoğlu, M. (2009). Sporda performans, etkili faktörler, değerlendirilmesi ve artırılması. *Klinik Gelişim Dergisi*, 22(1), 16-24.
- Bompa, T. O. (1998). *Antrenman kuramı ve yönetimi*. Bağırhan Yayınevi.
- Borders, A. (2009). The Role of Goal Setting in Sport Performance: A Review. *Sport Science Review*, 18(3), 145-166.
- Borders, M. J. (2009). Project hero: A goal-setting and healthy decision-making program. *Journal of School Health*, 79(5), 239-247.
- Botterill, C. (2002). *Goal setting and performance on an endurance task* (Master's thesis, University of Alberta). Era: Education and Research Archive
- Bovend'Eerd, T., Botell, R., & Wade, D. (2009). Writing Smart rehabilitation goals and achieving goal attainment scaling: A practical guide. *Clinical Rehabilitation*, 23(4), 352-361.
- Burgueño, R., & Medina-Casabón, J. (2020). Sport education and sportsmanship orientations: An intervention in high school students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(23), 8934.
- Cox, R. H. (1998). *Sport psychology: Concepts and applications*. McGraw-Hill.
- Çekceoğlu, H. (2019). *Spor yapan ve spor yapmayan lise öğrencilerinin psikolojik sağlık ve hedef bağlılık düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Çoknaz, H. (1998). *Takım ve bireysel spor antrenörlerinin iş doyumu düzeylerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Devine, J. W., & Lopez Frias, F. J. (2020). *Philosophy of sport*.
- Dikme, A., 2021, *Hentbol Kadınlar 1.Lig Sporcularının Fair Playe Yönelik Tutumları ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Donovan, J. J., & Radosevich, D. J. (1998). The moderating role of goal commitment on the goal difficulty-performance relationship: A meta-analytic review and critical reanalysis. *Journal of Applied Psychology*, 83(2), 308–315.

- Ercan, H. Y. (2013). *Spor ve egzersiz psikolojisi* (2. Basım). Nobel Yayınevi.
- Filby, W. C., Maynard, I. W., & Graydon, J. K. (1999). The effect of multiple-goal strategies on performance outcomes in training and competition. *Journal of Applied Sport Psychology*, 11(2), 230-246.
- Fişek, K. (1998). *Türkiye’de ve dünyada spor yönetimi*. Bağırhan Yayınevi.
- Fontayne, P., Heuze, J. P., & Raimbault, N. (2006). Relationships between perceived collective efficacy and team performance. *Journal of Applied Sport Psychology*, 18(3), 199-211.
- Gencheva, N., Angelcheva, M., Marinov, T., & Ignatov, I. (2017). Assessment of sportsmanship in case of institutionalized adolescents, deprived of parental cares. *Journal of Health, Medicine and Nursing*, 42, 103-109.
- Gerek, Z., Ünveren, A., & Seyhan, S. (2015). Türkiye’de futbolla ilgili yazılı medyada kullanılan argo, küfür ve savaş metaforlarının incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(44), 1-8.
- Güllü, S. ve Şahin, S. (2018). Milli güreşçilerin sportmenlik yönelim düzeyleri üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*. 13 (18): 705-718.
- Güllü, S., 2018, Sporcuların Antrenör-Sporcu İlişkisi ile Sportmenlik Yönelimleri Üzerine Bir Araştırma. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 190-204
- Güney, L. G., Uzun, M., ve İmamoğlu, O. (2021). Spora bağımlılığın değişik faktörlere göre araştırılması. *VI. International European Conference on Social Sciences Proceedings Book*.
- Gürpınar, B., & Kurşun, S. (2013). Basketbolcuların ve futbolcuların sportmenlik yönelimleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(1), 171-176.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E., & Tatham, R.L. (2006). *Multivariate Data Analysis* (6th Edition). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Hazar, M. (1996). *Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim*. Tutibay Yayınları.
- Heuzé, J. P., Raimbault, N. ve Fontayne, P. (2006). Relationships between cohesion, collective efficacy and performance in professional basketball teams: An examination of mediating effects. *Journal of sports sciences*, 24(1), 59-68.
- Hollenbeck, J., & Klein, H. K. (1987). Goal commitment and the goal setting process: Problems, prospects, and proposals for future research. *Journal of Applied Psychology*, 7(2), 212–220.
- Hopkins, E.F., & Lantz, C.D. (1999). Sportsmanship attitude differences between defensive and offensive youth soccer players. *The Physical Educator*, 56(4), 179-185.
- Ilıkkın, D. (2021). *Eskrim sporu yapan lise ve üniversite öğrencilerinin sosyal yapı özelliklerinin kolektif yeterlik ve hedef yönelimine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- İnal, A. (1998). *Beden eğitimi ve spor bilimine giriş*. Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları.
- Kabamba, C., & Bailey, J. (2011). Personality differences among team and individual sport athletes. *Randolph College Sport Preferences*, 1, 2-17.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Yayıncılık.

- Kat, H. (2009). *Bireysel sporcularla takım sporcularının stres düzeyleri ve problem çözme becerilerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Keating, J. W. (2007). Sportsmanship as a moral category. *Ethics in sport*, (Ed. 2), 141-151.
- Klein, H. J., Wesson, M. J., Hollenbeck, J. R., & Alge, B. J. (1999). Goal commitment and the goal-setting process: Conceptual clarification and empirical synthesis. *Journal of Applied Psychology*, 84(6), 885.
- Kleingeld, A., van Mierlo, H., & Arends, L. (2011). The effect of goal setting on group performance: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 96(6), 1289–1304.
- Koç Y, Karabudak, A. (2017). The relationship between sportsmanship level of secondary school students and their success regarding the religious culture and knowledge of ethics course. *Educational Research and Reviews* 12(16): 754-761.
- Koç, Y., & Güllü, M. (2017). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 19-30.
- Konur, F. (2019). *Bireysel ve takım sporcularının tepkisellik ve sportmenlik davranışlarının incelenmesi* (Elazığ ili örneği) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Kotan, R. (2004). *Profesyonel futbol takımı taraftarlarının fair-play anlayışları üzerine bir araştırma* (Trabzonspor örneği) [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kulaber, E. (2021). *Spor lisesi ile beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Latham, G. P., & Locke, E. A. (2007). New developments in and directions for goal-setting research. *European Psychologist*, 12(4), 290-300.
- Lee, M. J., Whitehead, J. Ve Ntoumanis, N. (2007). “Development of the Attitudes to Moral Decision Making in Youth Sport Questionnaire (Amdysq)”, *Psychology of Sport and Exercise*, 8(3), ss. 369-392.
- Locke, E. A. (1982). Relation of goal level to performance with a short work period and multiple goal levels. *Journal of Applied Psychology*, 67(4), 512.
- Locke, E. A. (1996). Motivation through conscious goal setting. *Applied and Preventive Psychology*, 5(2), 117-124.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (1985). The application of goal setting to sports. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 7(3), 205-222.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey. *American Psychologist*, 57(9), 705-717.
- Lyons, V.L. (2013). *Moral reasoning of collegiate athletes and intramural sport athletes: An investigation of the influence of religiosity, gender, and type of sport played*. Master's thesis. The Ohio State University, Graduate Program in Education and Human Ecology, Usa.
- MEB. (2018). *Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı* (5., 6., 7., 8. Sınıflar). Meb Yayınları.
- Öntürk, Y. (2018). *Spor ortamında mobbing (Farklı bakış açıları ile)* (1. baskı). Gece Akademi.

- Özcan, E. (2020). *Bireysel ve takım sporu yapan üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ve hedef bağlılığı düzeylerinin araştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkan, A. (2021). *Süper Lig Hentbol Antrenörlerinin Tercih Ettikleri Liderlik Davranışları ile Hentbolcuların Sportmenlik Yönelimlerinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Peralta, C., Lopes, P., Gilson, L., Lourenco, P., & Pais, L. (2015). Innovation processes and team effectiveness: The role of goal clarity and commitment, and team affective tone. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 88(1), 80–107.
- Proios, M. (2011). Relationship between student perceived conduct in physical education settings and "unfair" play. *International Journal of Applied Sports Sciences*, 23(2), 421-440.
- Rader, L.A. (2005). Goal setting for students and teachers six steps to success. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 78(3), 123-126.
- Saban, N. (2006). Bir analiz: Türk hukukunda hile kavramının unsurları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (31), 59-62.
- Sakallı, N. (2001). *Sosyal etkiler*. İmge Yayınevi
- Salar, B., Hekim, M., & Tokgöz, M. (2012). 15-18 yaş grubu takım ve ferdi spor yapan bireylerin duygusal durumlarının karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), 123-135.
- Salas, E., Sims, D. E., & Burke, C. S. (2005). Is there a “big five” in teamwork? *Small Group Research*, 36(5), 555-599.
- Salim, E. (2018). *Oryantiring sporcularında problem çözme becerisi ve hedef bağlılığının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Sandler, M. E. (2002). A Structural Examination of Academic Integration, Perceived Stress, Academic Performance, and Goal Commitment from an Elaborated Model of Adult Student Persistence. *The Annual Meeting of the American Educational Research Association*. New Orleans, LA.
- Schunk, D. H. (2001). Self-regulation through goal setting. *Eric/Cass Digest*.
- Sencer, M. (1989). *Toplumbilimlerde yöntem*. Beta Yayıncılık.
- Sezen-Balçıkkanlı, G. (2010). Çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 1-10.
- Sunay, H. (2017). *Spor bilimlerine giriş*. Gazi Kitabevi.
- Sunay, H. (2009). *Türkiye ve bazı yabancı ülkelerdeki futbol kulüplerinin incelenmesi*. 3. Ulusal Futbol Bilim Kongresi, Bildiri Kitabı.
- Süleymanoğulları, M., Doğar, A., & Bayraktar, G. (2021). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Hedef Bağlılığı Düzeylerinin İncelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 173-183.
- Şahin, M. (2009). *Spor ahlakı ve sorunları* (2. baskı). Evrensel Basım Yayın.
- Şahin, M. H. (2003). *Sporda şiddet ve saldırganlık*. Nobel Yayın Dağıtım.

- Şahin, M. O. & Yıldırım, A. (2023). Hokey sporcularının sportmenlik düzeylerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 26-35.
- Şenel, E., & Yıldız, M. (2016). Hedef bağlılığı ölçeği: Türkçe uyarlaması, beden eğitimi ve spor alanında öğrenim gören öğrencilerde geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Cbü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(2), 58-65.
- Tsai E, Fung L., (2005). Sportspersonship in Youth Basketball and Volleyball Players. *Athletic. Insight*, 7(2): 37-46.
- Türkmen M, Varol S (2015). Beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul öğrencileri üzerinde sportmenlik davranışı oluşturma etkisinin belirlenmesi: (Bartın il örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi* 1(1): 42-64.
- Uluç, E. A., & Akçakoyun, F. (2021). Bocce sporcularının hedef yönelimlerinin spora bağlılıkları üzerindeki rolü: Çanakkale ili örneği. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 424-437.
- Üstek, V. (2023). *Okul sporlarında, futbol branşında aktif olan sporcularda sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeyi arasındaki ilişki: Şırnak ili örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Batman Üniversitesi..
- Wade, N. (2009). The science of goal setting in sports. *Performance Psychology*, 32(2), 101-113.
- Weinberg, R. S., & Gould, D. (2014). *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. Human Kinetics.
- Weinberg, R. S., & Gould, D. (2019). *Foundations of sport and exercise psychology*, 7E. Human Kinetics.
- Yalçın, Y. G., Tek, T., & Çetin, M. Ç. (2020). Amatör olarak spor yapan üniversite öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 29-34.
- Yıldıran, İ. (2004). Fair play kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4).
- Yıldıran, İ. (2005). Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1).
- Yıldız, E. (2019). *Takım sporları yapan ve spor yapmayan 10-12 yaş çocukların sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Yıldız, M. (2019). *Sporcularda sportmenlik yönelimi: Hedef bağlılığı ve sporda ahlaktan uzaklaşmanın rolü* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yoncalık, O., & Gündoğdu, C. (2007). Sporda ahlaki bir sorun olarak doping. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 128-134.
- Yücel, A. S., Atalay, A., & Gürkan, A. (2015). Sporda şiddet ve saldırganlığı etkileyen unsurlar. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 68-90.
- Yücesir, İ. (2004). Doping suçu; doping madde ve yöntemleri. In T. Atasü (Ed.), *Doping ve futbolda performans artırma yöntemleri* (s. 39-55). İstanbul: Form Reklam Hizmetleri.
- Zhang, Z., Liu, W., Wang, Y., Ding, Y., Zhang, H., & Zhang, Z. (2023). Team cohesion in individual/team sports athletes: Transformational leadership and the role of social norms. *Healthcare*, 11(6), 792.
- Zor, S. (2021). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Sportmenlik Yönelimi ve Sporda Saldırganlık-Öfke Düzeyleri*. Spor Bilimleri Yayınevi.

